

ΣτΕ 47/2018 (Τμ. Ε')

Πρόεδρος: Α. Ράντος, **Αντιπρόεδρος** ΣτΕ, **Εισηγητής:** Π. Ευστρατίου, Σύμβουλος της Επικρατείας, **Δικηγόροι:** Κ. Γιαννακόπουλος, Γ. Χριστοφορίδης, Α. Σταυράκης, Πάρεδρος ΝΣΚ, Φ. Σπυρόπουλος, Γ. Δελλής, Γ.-Α. Βούλγαρη, Κ. Τοκατλίδης, Π. Αθανασούλης, Πάρεδρος ΝΣΚ

Διατάξεις: άρθρα 19 (§ 6) ν. 1650/1986 (Α' 160), 5 (§ 4 περ. 4.1), 9 (§ 6) ν. 3937/2011 (Α' 60), 5 (§ 2), 6 (§§ 2-4), Παραρτήματα I-V απόφασης 49828/12.11.2008 (Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ - Β' 2464/03.12.2008), 1, 6 Οδηγίας 2001/77/ΕΚ (ΕΕ L 283), 1, 3-4, 13, Παράρτημα I Οδηγίας 2009/28/ΕΚ (ΕΕ L 140), ν. 3017/2002 (Α' 117), ν. 3468/2006 (Α' 129), ν. 3851/2010 (Α' 85), 8 (§ 1), 13ο ν. 4296/2014 (Α' 214), Οδηγία 79/409/ΕΟΚ (ΕΕ L 103, όπως κωδ. με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ, ΕΕ L 20), άρθρα 3 (§§ 1-2), 4 (§§ 1-2, 4-5), 6 (§§ 3-4), 7 Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (ΕΕ L 206), 6 (§ 1η') **κνα 33318/30281/11.12.1998** (Β' 1289, όπως τροπ. με την **κνα Η.Π. 14849/853/Ε 103/04.04.2008**, Β' 645), 1 **Αποφάσεως 2006/613/ΕΚ** (ΕΕ L 259), 5, 14 (Παραρτήματα Β', Δ') **κνα Η.Π. 37338/1807/Ε 103/01.09.2010** (Β' 1495, όπως τροπ. με το άρθρο 5 της **κνα Η.Π. 8353/276/Ε 103/17.02.2012**, Β' 415), 3, 6, 10-12 ν. 4014/2011 (Α' 209), 2 (§ 2) **κνα Η.Π. 8353/276/Ε 103/2012**, 53 (§ 3) (= περ. άρθρο 58 § 2) ν. 998/1979 (Α' 289), 36 ν. 4280/2014 (Α' 159), 7 ν. 3468/2006 (Α' 129/27.06.2006), **να 170225/20.1.2014** (Β' 135), 39 (§ 11) ν. 4062/2012 (Α' 70/30.03.2012), **να 15277/23.03.2012** (Β' 1077/09.04.2012), άρθρο 13 Οδηγίας 2009/28/ΕΚ, 24 (§ 1), 117 (§ 3) **Συντ.**

Εγκατάσταση αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) Δήμου Καρύστου Ευβοίας εντός Περιοχής Αιολικής Προτεραιότητας (ΠΑΠ), η φέρουσα ικανότητα της οποίας δεν έχει εξαντληθεί. Από την ένδικη εγκατάσταση κρίθηκε ότι δεν προκαλείται βλάβη σε προστατευτέα στοιχεία της Ζώνης Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), στην Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) και στη συνολική συνοχή του δικτύου Natura 2000.

2. Επειδή, με την πρώτη από τις κρινόμενες αιτήσεις ... ζητείται η ακύρωση της υπ' αριθ. πρωτ. οικ. .../21.9.2011 απόφασεως του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής με θέμα: Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) για την κατασκευή και λειτουργία του έργου «Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) συνολικής ισχύος 167.9 MW (73 Α/Γ) και των συνοδών σε αυτό έργων, των εταιριών ... ισχύος 13.8 MW, ... ισχύος 27.6 MW, ... ισχύος 18.4 MW, ... ισχύος 13.8 MW, ... ισχύος 18.4 MW, ... ισχύος 29.9 MW, ... ισχύος 13.8 MW, ... ισχύος 32.2 MW στις θέσεις «Παλιόπυργος, Κερασιά, Πλατανιστός, Πλάτανος, Μηλιά, Σπηλιά, Ανατολή, Καθάρα», αντίστοιχα, του Δήμου Καρύστου του νομού Ευβοίας και διασυνδετική Γραμμή Μεταφοράς 150 KV των Αιολικών Πάρκων με το ΚΥΤ Παλλήνης διαμέσου των Δήμων Ραφήνας - Πικερμίου, Σπάτων - Αρτέμιδος, Παλλήνης και Παιανίας Νομού Αττικής».

18. Επειδή, από τις προπαρατεθείσες διατάξεις των Οδηγιών 79/409/ΕΟΚ και 92/43/ΕΟΚ και από τις διατάξεις μεταφοράς τους στην εθνική νομοθεσία δεν απορρέει απόλυτη απαγόρευση εγκαταστάσεως αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας εντός ή πλησίον περιοχών του δικτύου Natura 2000 και ΖΕΠ, το ζήτημα δε εξετάζεται κατά περίπτωση μετά από εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του συγκεκριμένου κάθε φορά υπό αδειοδότηση έργου (ΣτΕ 1705/2017, 1422/2013, 2741, 807/2014 κ.ά., βλ. και την αναφερόμενη στις

αποφάσεις αυτές νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), λαμβανομένου, άλλωστε, υπόψη ότι η χρήση του αιολικού δυναμικού για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, με αντίστοιχο περιορισμό της ενέργειας που παράγεται από ορυκτά αποβλέπει στην προστασία του περιβάλλοντος με τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου και την αποτροπή της αλλαγής του κλίματος, η οποία μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στη διατήρηση των προστατευομένων τόπων του δικτύου Natura 2000, στην οποία (διατήρηση) αποβλέπουν και οι ανωτέρω δύο Οδηγίες. Εντός του πλαισίου αυτού, αιολικά πάρκα που είναι δυνατόν να επηρεάζουν σημαντικά περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 πρέπει, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 3 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, οι οποίες ισχύουν και για περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως ΖΕΠ, να υπόκεινται σε δέουσα εκτίμηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων, για τη διεξαγωγή της οποίας δεν καθορίζεται ειδική μεθοδολογία από τις εν λόγω διατάξεις (βλ. για τη δέουσα εκτίμηση και τις σχετικές διατάξεις του άρθρου 11 παρ. 9 και 10 του ν. 4014/2011 και του άρθρου 5 παρ. 3.1 και 3.2 της υπ' αριθ. Η.Π. 37338/1807/Ε. 103/2010 κοινής υπουργικής απόφασης). Ειδικότερα, η κατ' άρθρο 6 παρ. 3 της Οδηγίας για τους οικοτόπους δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου ή του έργου στον προστατευόμενο τόπο προϋποθέτει ότι, πριν από την έγκριση του σχεδίου ή του έργου, προσδιορίζονται, λαμβανομένων υπόψη των βέλτιστων επιστημονικών γνώσεων επί του θέματος, όλες οι πτυχές του σχεδίου ή του έργου που θα μπορούσαν, είτε η καθεμία από μόνη της είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα, να επηρεάσουν τους στόχους διατήρησης του τόπου αυτού. Η αρμόδια αρχή επιτρέπει την άσκηση δραστηριότητας στον οικείο τόπο μόνον εφόσον δεν υφίσταται, από επιστημονικής απόψεως, μετά από εκτίμηση των στοιχείων που υποβάλλει ο φορέας της δραστηριότητας και γνωμοδοτήσεων άλλων αρμοδίων υπηρεσιών, οποιαδήποτε εύλογη αμφιβολία ως προς την απουσία επιβλαβών συνεπειών για την ακεραιότητά του (ΣτΕ Ολ 1704-5/2017 κ.ά.). Εξ άλλου, για τη χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός ΖΕΠ επιβαλλόταν η προηγούμενη σύνταξη ειδικής ορνιθολογικής μελέτης, ήδη δε, υπό την ισχύ του ν. 4014/2011, επιβάλλεται η σύνταξη ειδικής οικολογικής αξιολόγησης, η οποία εντάσσεται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος αυτής, πρέπει δε να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ανάλυση και αξιολόγηση των εκτιμώμενων επιπτώσεων στη ΖΕΠ μετά από συνεκτίμηση των σχετικών, ποιοτικών και ποσοτικών, ορνιθολογικών στοιχείων, τα οποία υποχρεωτικά οφείλει να υποβάλλει ο ενδιαφερόμενος.

24. Επειδή, στην υπ' αριθ. 26298/2003 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων «Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας» (Β' 1469/9.10.2003) ορίζεται στο κεφ. Δ.3.3 του άρθρου 3 ότι: «Χωρική οργάνωση του παραγωγικού χώρου ... Εκτός των οργανωμένων υποδοχέων που αναφέρθηκαν στους παραπάνω περιγραφέντες χώρους προτείνονται στον εξωαστικό χώρο και οι παρακάτω υποδοχείς ... - Αιολικό Πάρκο Ν. Εύβοιας. Προτείνεται η οργανωμένη χωρική ανάπτυξη του Αιολικού Δυναμικού της Ν. Εύβοιας που θα απαντά και σε θέματα προστασίας τοπίων στις τουριστικές και οικιστικές περιοχές. Απαιτείται εκπόνηση ειδικής σχετικής μελέτης». Από την ανωτέρω διατύπωση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας δεν προκύπτει ότι η εκπόνηση της ως άνω ειδικής μελέτης για το Αιολικό Δυναμικό της Νότιας Εύβοιας αποτελεί προϋπόθεση για την αδειοδότηση ΑΣΠΗΕ στην περιοχή αυτή, η οποία έχει χαρακτηριστεί ως Περιοχή Απόλυτης Προτεραιότητας για τη χωροθέτηση τέτοιου είδους εγκαταστάσεων με το αφορών ειδικώς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο, δεδομένου ότι αυτό είναι μεταγενέστερο του ανωτέρω Περιφερειακού Πλαισίου και αποβλέπει «στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των αιολικών εγκαταστάσεων, ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών» (άρθρο 4 παρ. 3) όσον αφορά την προώθηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου. Άλλωστε, κατά το άρθρο 21 παρ. 1 του εν λόγω Ειδικού Πλαισίου: «Σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 2 του ν. 2742/1999, τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης πρέπει να εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις των Ειδικών Πλαισίων, ενώ παράλληλα οφείλουν να εξειδικεύουν και να συμπληρώνουν τις επιλογές και ρυθμίσεις τους ...» (πρβλ. **ΣτΕ 1421/2013** σκ. 20). Συνεπώς, ο εκτιθέμενος στην προηγούμενη σκέψη λόγος ακυρώσεως είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

25. Επειδή, οι αιτούντες προβάλλουν ότι οι υπ' αριθ. .../13.9.2012, .../30.9.2013 και .../20.2.2014 αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, με τις οποίες τροποποιήθηκε η προσβαλλόμενη με το εισαγωγικό δικόγραφο ΑΕΠΟ, είναι παράνομες και ακυρωτές, διότι εκδόθηκαν κατά παράβαση του άρθρου 6 του ν. 4014/2011. Και τούτο, διότι οι εν λόγω πράξεις, παρά το γεγονός ότι επέφεραν ουσιαστικές τροποποιήσεις στην αρχική ΑΕΠΟ, εκδόθηκαν ως τροποποιητικές αυτής και όχι ως νέες ΑΕΠΟ μετά από λήψη υπόψη νέας ΜΠΕ, όπως όφειλαν σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 6 παρ. 2β' σημ. αα' του ν. 4014/2011. Εν πάση δε περιπτώσει προβάλλεται ότι, ακόμα και αν θεωρηθεί ότι οι ως άνω τροποποιήσεις της αρχικής ΑΕΠΟ ήταν μη ουσιώδεις και, επομένως, δεν απαιτείτο η υποβολή νέας ΜΠΕ, αυτές είναι και πάλι παράνομες και ακυρωτές, αφού ο Υπουργός Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής παρέλειψε να αιτιολογήσει, ως όφειλε, με πληρότητα και σαφήνεια το επουσιώδες της τροποποίησής. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος προεχόντως ως αλυσιτελής, εφ' όσον οι τροποποιήσεις που εγκρίθηκαν με τις ανωτέρω τρεις αποφάσεις ως προς τον σχεδιασμό του έργου, ματαιώθηκαν με την τέταρτη τροποποιητική απόφαση. Εν πάση περιπτώσει, ο λόγος αυτός, κατά το μέρος που αφορά στην τρίτη κατά σειρά τροποποίηση της αρχικής ΑΕΠΟ (υπ' αριθ. .../20.2.2014 απόφαση), είναι απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋποθέσεως, αφού από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι για την εν λόγω τροποποίηση υποβλήθηκε τροποποιητική ΜΠΕ, όπως επιτάσσει η προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 6 του ν. 4014/2011, και τηρήθηκαν οι προβλεπόμενες απαιτήσεις δημοσιότητας, τηρήθηκε δηλαδή η διαδικασία που προβλέπει ο νόμος για τις ουσιώδεις τροποποιήσεις. Περαιτέρω, ως προς την πρώτη και τη δεύτερη τροποποιήσεις της αρχικής ΑΕΠΟ (υπ' αριθ. .../13.9.2012 και .../30.9.2013 αποφάσεις), ο ως άνω λόγος ακυρώσεως είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, αφού, εν όψει της εκτάσεως και του μεγέθους του συνολικού έργου, για το οποίο υποβλήθηκε η αρχική ΜΠΕ, οι τροποποιήσεις που επέφεραν στις περιβαλλοντικές

επιπτώσεις του έργου οι εν λόγω δύο διαδοχικές τροποποιητικές της αρχικής ΑΕΠΟ δεν ήταν ουσιώδεις και, συνεπώς, δεν απαιτείτο να ακολουθηθεί η τυπική διαδικασία υποβολής νέας ΜΠΕ. Το γεγονός δε αυτό δεν επιβάλλεται να αναφέρεται ρητά στην τροποποιητική απόφαση, όπως αβασίμως προβάλλουν οι αιτούντες, αλλ' αρκεί να προκύπτει και από τα στοιχεία του φακέλου. Και τούτο, ανεξαρτήτως του ότι, πάντως, στο υπ' αριθ. ... σημείο του προοιμίου της υπ' αριθ. .../30.9.2013 τροποποιητικής αποφάσεως αναφέρεται ρητώς «το γεγονός ότι από την εν λόγω τροποποίηση δεν επέρχεται ουσιαστική μεταβολή των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε σχέση με το αρχικώς εγκριθέν». Εξ άλλου, καθ' ο μέρος προβάλλεται η αυτή ως άνω πλημμέλεια και ως προς την υπ' αριθ. .../19.10.2016 απόφαση, με την οποία τροποποιήθηκε για τελευταία φορά η αρχική ΑΕΠΟ, ο σχετικός λόγος είναι απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋποθέσεως, διότι, όπως προκύπτει από τα προεκτεθέντα, για την εν λόγω τροποποίηση υποβλήθηκε ΜΠΕ, στην οποία περιλαμβάνεται και Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση για τις επιπτώσεις του έργου στη ΖΕΠ και στην ΕΖΔ και τηρήθηκαν οι προβλεπόμενες απαιτήσεις δημοσιότητας.

26. Επειδή, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη ΑΕΠΟ, όπως τροποποιήθηκε, αντίκειται στην αρχή της αναλογικότητας, διότι η Διοίκηση παρέλειψε να εξετάσει τη δυνατότητα κάλυψης της επιδιωκόμενης ισχύος με εκμετάλλευση της ηλιακής ενέργειας κατά τρόπο που δεν θα θίγει τη συγκεκριμένη ΖΕΠ. Ο λόγος αυτός ακυρώσεως είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι η Διοίκηση, κατά την εξέταση του αιτήματος των παρεμβαινουσών εταιρειών για την έκδοση αποφάσεως περί εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων για το επίμαχο έργο κατασκευής και λειτουργίας ΑΣΠΗΕ, είχε την υποχρέωση να εξετάσει τη νομιμότητα του αιτήματος αυτού, όπως το υπέβαλαν οι παρεμβαίνουσες εταιρείες, και δεν μπορούσε να μεταβάλει το αίτημα ως προς το είδος ΑΠΕ, στο οποίο επρόκειτο να δραστηριοποιηθούν οι εν λόγω εταιρείες, εφ' όσον, άλλωστε, κατά τα προεκτεθέντα, ούτε από την εθνική νομοθεσία ούτε από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύεται η χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός περιοχών Natura. Και τούτο ανεξαρτήτως: α) αν ο ανωτέρω λόγος, όπως προβάλλεται, είναι παραδεκτός υπό την έννοια ότι αμφισβητεί, στο πλαίσιο διαφοράς για την περιβαλλοντική αδειοδότηση συγκεκριμένων αιολικών εγκαταστάσεων και χωρίς να προκύπτει ούτε οι αιτούντες να ισχυρίζονται ότι είχαν προβάλει σχετική αντίρρηση στο στάδιο της διαβούλευσης που προηγήθηκε τόσο της εγκρίσεως του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ όσο και της προσβαλλομένης αποφάσεως, όπως τροποποιήθηκε, τη, μη απαγορευόμενη από τον νόμο, επιλογή της Διοικήσεως να περιλάβει στο εν λόγω Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο αφ' ενός μεν στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την αιολική και αφ' ετέρου στις περιοχές, στις οποίες μπορεί να εγκατασταθούν αιολικές εγκαταστάσεις, και περιοχές Natura, επιλογή η οποία δεν υπόκειται ευθέως στον ακυρωτικό δικαστικό έλεγχο, και β) του ότι και οι εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από την εκμετάλλευση της ηλιακής ακτινοβολίας έχουν και αυτές, λόγω της μεγάλης κλίμακάς τους, ουσιώδεις επιπτώσεις στο περιβάλλον.

27. Επειδή, προβάλλεται ότι η ΜΠΕ είναι μη νόμιμη, διότι με αυτήν εξετάσθηκαν εναλλακτικές λύσεις μόνο για τη χωροθέτηση του επιμάχου έργου εντός της ΖΕΠ και ουδόλως εξετάσθηκε εάν υπήρχε η δυνατότητα εγκαταστάσεως αυτού εκτός

των ορίων της εν λόγω ζώνης. Ο λόγος αυτός ακυρώσεως είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Και τούτο, διότι στο κεφ. 5 της αρχικής ΜΠΕ με τίτλο «Εναλλακτικές λύσεις» (σελ. 73-83) εξετάσθηκε τόσο η εναλλακτική λύση της τοποθετήσεως μέρους των σχεδιαζομένων ΑΗΣΠΕ εκτός της προστατευόμενης περιοχής (βλ. πρώτη εναλλακτική λύση, σελ. 75-76 της αρχικής ΜΠΕ) όσο και η μηδενική λύση (σελ. 73-75 της ΜΠΕ).

28. Επειδή, οι αιτούντες προβάλλουν ότι η ΑΕΠΟ, όπως τροποποιήθηκε, παραβιάζει την αρχή της φειδούς από τη σκοπιά τόσο του εθνικού όσο και του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διότι επιτρέπει εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας, μεγάλης πυκνότητας και δυναμικής, σε δασικές εκτάσεις και προστατευόμενους οικοτόπους, χωρίς σε κάποιο σημείο της ΜΠΕ και ειδικότερα του τεύχους Στ' αυτής να αιτιολογείται ότι η ικανοποίηση των συγκεκριμένων αναγκών που επιδιώκονται με την επέμβαση υπερτερούν της ανάγκης διαφυλάξεως της δασικής βλάστησης και ότι δεν υφίσταται τρόπος ικανοποίησης των αναγκών χωρίς αλλοίωση της μορφής εκτάσεων με δασικό χαρακτήρα, αλλ' ούτε και να εξετάζεται εναλλακτική λύση ως προς τη δυνατότητα εγκατάστασης των έργων σε μη δασικές εκτάσεις, αλλ' ούτε και οι επιπτώσεις στο δάσος από την εγκατάσταση του επίμαχου έργου σε συνδυασμό και με όλα τα άλλα συναφή έργα που σχεδιάζεται να εγκατασταθούν στις ίδιες εκτάσεις.

29. Επειδή, όπως έχει κριθεί (βλ. **ΣτΕ 696/2016**, 1421/2013), με τις συνταγματικές διατάξεις του άρθρου 24 παρ. 1 καθιερώνεται υποχρέωση των κρατικών οργάνων να λαμβάνουν στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας ιδιαίτερα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, το οποίο με τις ίδιες διατάξεις έχει αναχθεί σε αντικείμενο έντονου κρατικού ενδιαφέροντος. Ειδικώς δε για τα δάση και τις δασικές εκτάσεις, με το άρθρο αυτό και το άρθρο 117 παρ. 3 ο συντακτικός νομοθέτης έλαβε ιδιαίτερη μέριμνα, εισάγοντας στο κείμενο του Συντάγματος ειδικότερες διατάξεις, με τις οποίες τα δασικά οικοσυστήματα υπάγονται σε αυστηρό προστατευτικό καθεστώς, προς τον σκοπό της διαφύλαξης της οικολογικής ισορροπίας και της διατήρησης της κατά προορισμό χρήσης τους, η οποία καθορίζεται ευθέως εκ του Συντάγματος. Εντός του πλαισίου αυτού αφ' ενός μεν ανατίθεται στον κοινό νομοθέτη η υποχρέωση να θεσπίσει τις αναγκαίες ρυθμίσεις για την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων, αφ' ετέρου δε επιβάλλεται απαγόρευση της μεταβολής του προορισμού τους, παρεχόμενης, ωστόσο, στον νομοθέτη της δυνατότητας να επιτρέψει κατ' εξαίρεση και υπό τη συνδρομή επιτακτικών λόγων δημοσίου συμφέροντος επεμβάσεις που μεταβάλλουν ή αλλοιώνουν τον δασικό τους χαρακτήρα. Και στην περίπτωση, πάντως, αυτή, η μεταβολή ή η αλλοίωση του δασικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνο εάν η θυσία της δασικής βλάστησης αποτελεί το μοναδικό πρόσφορο μέσο για την ικανοποίηση των εν λόγω αναγκών και εφ' όσον οι επεμβάσεις περιορίζονται στο απολύτως αναγκαίο μέτρο. Η τήρηση των συνταγματικών αυτών επιταγών υπόκειται στον έλεγχο του ακυρωτικού δικαστή, ο οποίος υποχρεούται, βάσει και των διδαγμάτων της κοινής πείρας, να εξετάζει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση τόσο τη συνδρομή των λόγων δημοσίου συμφέροντος που επιβάλλουν την κατ' εξαίρεση επέμβαση στα δάση και τις δασικές εκτάσεις, όσο και την τήρηση του προσήκοντος μέτρου. Σε εκτέλεση των ανωτέρω συνταγματικών διατάξεων εκδόθηκε ο ν. 998/1979 (Α' 289), με τις διατάξεις του οποίου εισήχθησαν ρυθμίσεις

προστατευτικές των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας. Συγκεκριμένα, με τις διατάξεις του άρθρου 45 του νόμου αυτού, όπως ίσχυαν κατά τον χρόνο εκδόσεως της αρχικής ΑΕΠΟ, το οποίο εντάσσεται στο έκτο κεφάλαιο του υπό τον τίτλο «Επιτρεπταί επεμβάσεις εις τα δάση και τας δασικές εκτάσεις» (άρθρα 45-61), καθορίζονται οι γενικές ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις του επιτρεπτού των επεμβάσεων σε δασικά οικοσυστήματα και με τις λοιπές διατάξεις του κεφαλαίου αυτού καθορίζονται οι κατηγορίες των κατ' αρχήν επιτρεπτών επεμβάσεων σε δάση ή δασικές εκτάσεις που μεταβάλλουν ή αλλοιώνουν τον δασικό τους χαρακτήρα, μεταξύ δε αυτών περιλαμβάνεται και η κατ' άρθρο 58 περίπτωση της εκτελέσεως μεγάλων δημοσίων έργων και έργων υποδομής. Ειδικότερα, στην παρ. 2 του τελευταίου αυτού άρθρου, όπως ίσχυε κατά τον ως άνω χρόνο, οριζόταν ότι: «Για την εκτέλεση έργων υποδομής, την εγκατάσταση δικτύων μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, την κατασκευή υποσταθμών και κάθε, εν γένει, τεχνικού έργου που αφορά την υποδομή και εγκατάσταση σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ ... περιλαμβανομένων των έργων σύνδεσης με το Σύστημα ή το Δίκτυο, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 του ν. 2773/1999 και των συνοδών έργων ... μέσα σε δάση ή δασικές εκτάσεις, απαιτείται έγκριση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας που χορηγείται κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου, η οποία συνοδεύεται από συνοπτική περιγραφή της θέσης του έργου και των κύριων χαρακτηριστικών του. Στην απόφαση έγκρισης μπορεί να τίθενται όροι ως προς τον τρόπο και τις θέσεις εκτέλεσης των έργων και εγκατάστασης των δικτύων ή ορισμένων γραμμών ή αγωγών των δικτύων αυτών εντός του εδάφους καθώς και να επιβάλλεται υποχρέωση συνδυασμού αυτών με υφιστάμενο ή υπό κατασκευή δίκτυο δασικών οδών ή με άλλα τεχνικά έργα ...». Παρόμοια ρύθμιση περιέχει ήδη το άρθρο 53 παρ. 3 του ν. 998/1979 μετά την αντικατάσταση των άρθρων 45 έως 61 του ν. 998/1979 με το άρθρο 36 ν. 4280/2014 (Α' 159). Συναφώς, με την παρ. 4 του άρθρου 2 του ν. 2244/1994 (Α' 168), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 παρ. 6 του ν. 2941/2001, είχε ορισθεί ότι: «Οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας επιτρέπεται να εγκαθίστανται και να λειτουργούν: α) ... και β) σε δάση ή δασικές εκτάσεις, εφ' όσον έχει επιτραπεί σε αυτά η εκτέλεση έργων σύμφωνα με τα άρθρα 45 και 58 του ν. 998/1979 ...». Η διάταξη αυτή καταργήθηκε με το άρθρο 28 του ν. 3468/2006, αλλά ρύθμιση όμοιου περιεχομένου έχει περιληφθεί στο άρθρο 7 του τελευταίου αυτού νόμου.

30. Επειδή, με τις ανωτέρω διατάξεις του έκτου κεφαλαίου του ν. 998/1979, οι οποίες πρέπει να ερμηνεύονται στενά ως εισάγουσες εξαίρεση από τον γενικώς ισχύοντα κανόνα περί προστασίας των δασικών οικοσυστημάτων, καθορίζονται οι κατ' αρχήν επιτρεπόμενες σε δάση και δασικές εκτάσεις επεμβάσεις που συνεπάγονται τη μεταβολή της κατά προορισμό χρήσης τους καθώς και τα κριτήρια επί τη βάση των οποίων διαμορφώνεται η εκτίμηση των αρμόδιων διοικητικών αρχών σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση. Με τις ίδιες διατάξεις καθιερώνεται η αρχή του εξαιρετικού χαρακτήρα των διενεργούμενων σε δάση και δασικές εκτάσεις επεμβάσεων, κατά την οποία οι κατ' αρχήν επιτρεπόμενες επεμβάσεις πρέπει να προβλέπονται ειδικώς στον νόμο, να υλοποιούνται μόνο στο μέτρο που δεν μπορούν να διατεθούν άλλες εκτάσεις για την εξυπηρέτηση των συγκεκριμένων σκοπών δημοσίου συμφέροντος και, σε κάθε περίπτωση, να περιορίζονται στην

κατά το δυνατόν ελάχιστη θυσία δασικής βλάστησης, η συνδρομή δε των προϋποθέσεων αυτών εξετάζεται και κατά το στάδιο της εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων για την εκτέλεση έργου σε περιοχή με δασικό χαρακτήρα, υποκείμενη και στον ακυρωτικό έλεγχο. Κατά ρητή, εξ άλλου, πρόβλεψη των διατάξεων που μνημονεύονται στην προηγούμενη σκέψη, επιτρέπονται επεμβάσεις σε εκτάσεις με δασικό χαρακτήρα, προκειμένου να εγκατασταθούν μονάδες ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας με τα συνοδά έργα (συμπεριλαμβανομένης και της απαραίτητης οδοποιίας), η λειτουργία των οποίων εξαρτάται κυρίως από το διαθέσιμο ενεργειακό δυναμικό της περιοχής εγκατάστασής τους, που αναγκαίως αποτελεί, ως εκ τούτου, το βασικό κριτήριο για την επιλογή της κατάλληλης θέσης. Κατά την έννοια, εξ άλλου, των ίδιων διατάξεων, με τις οποίες επιτρεπτός, κατά το Σύνταγμα, προβλέπεται κατ' αρχήν δυνατότητα εγκαταστάσεως μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές όχι μόνο σε δάση και δασικές εκτάσεις, αλλά και σε εκτάσεις που έχουν κηρυχθεί αναδασωτές, όπως κρίθηκε με την απόφαση 2499/2012 της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, κατ' εξαίρεση από τον καθιερωμένο με το Σύνταγμα κανόνα της προστασίας των δασικών οικοσυστημάτων, ο δημόσιος σκοπός που υπηρετείται με τη λειτουργία των μονάδων αυτών πρέπει να ικανοποιείται με τη μικρότερη δυνατή απώλεια δασικού πλούτου και με τον περιορισμό στο ελάχιστο αναγκαίο της αλλοίωσης της δασικής μορφής των σχετικών εκτάσεων (βλ. **ΣτΕ 1421/2013**, 696/2016).

31. Επειδή, εν προκειμένω, στο κεφ. Στ' της αρχικής ΜΠΕ (που συνοδεύει την αρχική ΑΕΠΟ), με τίτλο «Ζώνες κατάληψης του έργου επί των οποίων απαιτείται έκδοση έγκρισης επέμβασης επί δασικής έκτασης», προσδιορίζονται οι ζώνες κατάληψης του έργου, δηλαδή οι θέσεις εγκατάστασης των ανεμογεννητριών, οι οδοί και η ζώνη κατάληψης του έργου της διασύνδεσης και αναφέρεται ότι σχεδόν στο σύνολό τους οι ζώνες κατάληψης του έργου εκτείνονται επί δασικών εκτάσεων, προσδιορίζονται δε ακριβώς οι σχετικές πράξεις χαρακτηρισμού. Στο κεφάλαιο αυτό της ΜΠΕ πράγματι δεν περιλαμβάνεται ειδική εκτίμηση των επιπτώσεων από την εκτέλεση του έργου στις καταλαμβανόμενες δασικές εκτάσεις, ούτε ειδική αιτιολόγηση της καταλήψεως αυτής, ούτε εξέταση εναλλακτικών λύσεων. Παρ' όλα αυτά, δεδομένου ότι στο μέρος Α' της ως άνω ΜΠΕ παρουσιάζονται αναλυτικά τόσο οι εναλλακτικές λύσεις (περιλαμβανομένης και της μηδενικής) για τη χωροθέτηση του έργου και των συνοδών αυτού εγκαταστάσεων στις συγκεκριμένες θέσεις (βλ. κεφ. 5 του τεύχους Α' της ΜΠΕ) όσο και οι επιπτώσεις του έργου στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής (πανίδα και χλωρίδα), αλλά και στο τοπίο (βλ. κεφ. 6 και 7 του τεύχους Α' της ΜΠΕ), η ως άνω απαίτηση του νόμου για ειδική αιτιολόγηση της επεμβάσεως σε δασική έκταση καλύπτεται. Περαιτέρω, στη νεότερη ΜΠΕ (κεφ. 4 παρ. 4.2 με τίτλο «Εναλλακτικές λύσεις ως προς τη θέση», σελ. 87-93), που συνοδεύει την υπ' αριθ. .../19.10.2016 τελευταία τροποποιητική της ΑΕΠΟ πράξη, με την οποία μάλιστα μειώθηκε ο αριθμός των ανεμογεννητριών στον προβλεφθέντα με την αρχική πράξη και επήλθαν μικρές μετακινήσεις στις θέσεις των λοιπών ανεμογεννητριών και τροποποιήσεις ως προς την οδοποιία πρόσβασης και την εσωτερική, αφού επισημαίνεται ότι «ακόμη και μικρές μετακινήσεις της τάξεως των λίγων μέτρων όπως αυτές που εφαρμόστηκαν μπορούν να επιφέρουν δυσανάλογα μεγάλες

μειώσεις στις απαιτούμενες επεμβάσεις στο περιβάλλον (εκσκαφές, ισοζύγιο χωματισμών)», ότι «η επιλογή των θέσεων των ανεμογεννητριών αφορά κατά κύριο λόγο σε ορεινές εκτάσεις (κορυφογραμμές) στις οποίες και εντοπίζεται το αιολικό δυναμικό - αναγκαία λειτουργική παράμετρος για έργα τέτοιας φύσεως» και ότι για την επιλογή των κορυφογραμμών εξετάστηκαν και άλλα παρόμοια έργα, ο χαρακτήρας των δασικών εκτάσεων καθώς και η ελαχιστοποίηση των παρεμβάσεων σε τέτοιου είδους εκτάσεις, διαπιστώνεται ότι οι επιλεγόμενες θέσεις για την εγκατάσταση των ανεμογεννητριών είναι κατώτερου δασικού ενδιαφέροντος, ότι «οι παρεμβάσεις διατηρούνται στον ελάχιστο δυνατό βαθμό» ότι προτεινόμενη λύση ως προς συγκεκριμένη διαδρομή της οδοποιίας πρόσβασης «φαίνεται να έχει περισσότερα περιβαλλοντικά οφέλη αξιολογούμενη ως προς τις παρεμβάσεις στο περιβάλλον της περιοχής (π.χ. μικρότερο μήκος χάραξης, αποφυγή παρεμβάσεων στο καταστανοδάσος της περιοχής, αποφυγή παρεμβάσεων πλησίον του ορειβατικού καταφυγίου της Όχης, ελαχιστοποίηση, κατά το δυνατόν, των παρεμβάσεων στο τοπίο κ.λπ.)», ότι προτεινόμενες νέες διαδρομές απαιτούν νέα διάνοιξη σε περιοχή χωρίς βλάστηση και προσαρμόζονται καλύτερα στο ανάγλυφο της περιοχής, ότι «σε ορισμένα αιολικά πάρκα μικρές μετατοπίσεις των ιχνών της εσωτερικής οδοποιίας σε ορισμένα σημεία απέφεραν σημαντικές μειώσεις στις εκσκαφές και στο ισοζύγιο χωματισμών» και ότι το μήκος της γραμμής Υψηλής Τάσης μειώθηκε από 25,4 km σε 23,3 km, με συνέπεια τη μείωση του αριθμού των πυλώνων από 86 σε 74 και τη μείωση του εμβαδού κατάληψης του εδάφους από πυλώνες από 1.020 στρ. σε 922. Εξ άλλου, η ανωτέρω τροποποιητική απόφαση .../19.10.2016 προσθέτει στο τέλος της ενότητας (δ) κεφ. «Φάση κατασκευής» της αρχικής ΑΕΠΟ τους εξής όρους προς προστασία της δασικής βλαστήσεως στην περιοχή του επιμάχου έργου: «45.4 Οι εκσκαφές θα περιορισθούν στις απολύτως αναγκαίες, η οποιαδήποτε φθορά της δασικής βλάστησης θα περιορισθεί στην ελάχιστη δυνατή και δεν θα γίνει εναπόθεση των προϊόντων εκσκαφής σε δασικές εκτάσεις ... 45.6 Το υλικό εκσκαφής θα πρέπει να φυλάσσεται εντός του εγκεκριμένου χώρου επέμβασης ή σε χώρους που θα υποδειχθούν από τη Δασική Υπηρεσία και όχι σε όμορες δασικού χαρακτήρα εκτάσεις ... 45.8 Πριν την έναρξη εργασιών υλοποίησης του έργου θα υποβληθεί για έγκριση στο αρμόδιο Δασαρχείο Ειδική Δασοτεχνική προμελέτη ... για την αποκατάσταση της δασικής βλάστησης και τη βελτίωση της αισθητικής του τοπίου από την κατασκευή του έργου. Τα είδη φυτών που θα χρησιμοποιηθούν να είναι αυτόχθονα και να μην είναι ξένα προς τη φυσική φυτοκοινωνία της περιοχής. ... 45.9 Η αφαιρούμενη φυτική γη να διαφυλαχθεί κατάλληλα, ώστε να χρησιμοποιηθεί στις φυτοτεχνικές αποκαταστάσεις. 45.10 Μετά την ολοκλήρωση των εργασιών για την υλοποίηση του έργου θα πραγματοποιηθούν εργασίες αποκατάστασης των πρανών και λοιπών χώρων που χρήζουν αποκατάσταση με την προσθήκη φυτικής γης που θα ληφθεί από τη διαμόρφωση των χώρων επέμβασης, εφ' όσον παρουσιάζει ικανοποιητικό βαθμό καταλληλότητας ... απαγορευομένης οποιασδήποτε λήψης από έκταση δασικής μορφής. 45.11 Οι επεμβάσεις σε δασικού χαρακτήρα εκτάσεις με σκοπό την υλοποίηση των προτεινόμενων κύριων και συνοδών έργων θα πρέπει να γίνουν με τους όρους, τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία που προβλέπεται από τη Δασική Νομοθεσία ... 45.13 Η οποιαδήποτε φθορά δασικής και εν γένει βλάστησης κατά την κατασκευή

του έργου να περιορισθεί στην απολύτως αναγκαία έκταση και οι επεμβάσεις στο τοπίο στις απολύτως απαραίτητες. Ο Χωροταξικός σχεδιασμός εγκατάστασης του έργου να γίνει με κάθε δυνατή σαφήνεια και λεπτομέρεια, ώστε να μην θιγεί στο ελάχιστο τόσο το ξυλώδες κεφάλαιο όσο και η παραγωγικότητα και η δυναμική του δάσους. Η υλοτομία ή εκρίζωση δασικών θάμνων και δέντρων και η διάθεση των προϊόντων της να γίνει σύμφωνα με τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας και τις υποδείξεις της τοπικής δασικής Υπηρεσίας ...». Εν όψει όλων των ανωτέρω και λαμβανομένου υπ' όψη ότι το επίμαχο έργο αποβλέπει και αυτό, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη και εν όψει των αναληφθεισών έναντι της Ευρωπαϊκής Ενώσεως υποχρεώσεων, στην προστασία του περιβάλλοντος και ότι κριτήριο για την επιλογή της συγκεκριμένης θέσεως για την εγκατάστασή του αποτελεί η διαπίστωση της υπάρξεως στη θέση αυτή -η οποία ευρίσκεται εντός περιοχής χαρακτηρισμένης με το προαναφερθέν Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ ως Περιοχής Αιολικής Προτεραιότητας- διαθέσιμου αιολικού δυναμικού, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος ο εκτιθέμενος ανωτέρω στη σκέψη 28 λόγος ακυρώσεως.

32. Επειδή, στην αρχική ΜΠΕ του έργου παρουσιάζονται αναλυτικά οι διάφοροι επιστημονικοί και εκ του νόμου ορισμοί του τοπίου και αξιολογείται το τοπίο της υπό μελέτη περιοχής, εν όψει και των θεσπιζομένων με το παράρτημα IV του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ κριτηρίων (βλ. κεφ. 6 παρ. 6.2.2 της ΜΠΕ). Εν συνεχεία, στο πλαίσιο του κεφ. 7 της αρχικής ΜΠΕ («Εκτίμηση και αξιολόγηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων») εκτιμώνται και αξιολογούνται οι μεμονωμένες και συνεργιστικές επιπτώσεις του κυρίως έργου και των συνοδών αυτού έργων σε συνδυασμό και με άλλα έργα στα μορφολογικά και τοπιολογικά χαρακτηριστικά τόσο κατά τη φάση κατασκευής, όσο και κατά τη φάση λειτουργίας του έργου (κεφ. 7.1.2 της ΜΠΕ). Συνεπώς, ο λόγος ότι στην ως άνω ΜΠΕ δεν εξετάστηκαν οι επιπτώσεις του έργου στο τοπίο είναι απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋποθέσεως.

33. Επειδή, προβάλλεται, περαιτέρω ότι η ΜΠΕ του έργου μη νομίμως στηρίχθηκε στα κριτήρια του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις ΑΠΕ ως προς την προστασία του τοπίου, διότι η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, την οποία έλαβε υπόψη το εν λόγω Ειδικό Πλαίσιο, είναι πλημμελής. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Πράγματι, όπως κρίθηκε και με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου 1421/2013 (σκ. 17) και 4193/2014 (σκ. 15), κατά τα προκύπτοντα από το επίμαχο Ειδικό Πλαίσιο, οι περιοχές αιολικής προτεραιότητας (όπως είναι ο νομός Ευβοίας) αποτελούν ευρύτερες εκτάσεις πλειόνων του ενός οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, που, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις της υποστηρικτικής μελέτης, διαθέτουν αυξημένο εκμεταλλεύσιμο αιολικό δυναμικό και είναι κατάλληλες για την επίτευξη των χωροταξικών στόχων του σχεδίου. Η προστασία, εξ άλλου, του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος των περιοχών αυτών επιχειρείται μέσω της εφαρμογής γενικότερων κανόνων, μεταξύ των οποίων προέχουσα θέση κατέχουν οι ρυθμίσεις περί των ζωνών αποκλεισμού και ασυμβατότητας (βλ. σελ. 183 επ.) και οι κανόνες που αφορούν τον προσδιορισμό της φέρουσας ικανότητάς τους, της μέγιστης, δηλαδή, δυνατότητας εγκαταστάσεως αιολικών μονάδων. Η ικανότητα αυτή αντιστοιχεί στο εν δυνάμει εκμεταλλεύσιμο δυναμικό κάθε περιοχής αιολικής προτεραιότητας, αφαιρουμένου του αιολικού δυναμικού που αντιστοιχεί στις ζώνες αποκλεισμού, ρύθμιση μέσω

της οποίας λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά εκάστης εδαφικής ενότητας (σελ. 174-178). Στη στρατηγική, εξ άλλου, μελέτη, με την οποία επιχειρείται η αξιολόγηση του βαθμού, στον οποίο έχουν ενσωματωθεί οι απαιτήσεις περιβαλλοντικής προστασίας στις επιμέρους ρυθμίσεις του σχεδίου, όπως αυτές διαμορφώθηκαν κατ' εκτίμηση των πορισμάτων της υποστηρικτικής μελέτης, αναφέρεται ρητώς ότι τα κριτήρια χωροθέτησης των αιολικών μονάδων και οι κανόνες ένταξής τους στο τοπίο, όπως, επίσης, και ο προσδιορισμός της φέρουσας ικανότητας των περιοχών αιολικής προτεραιότητας, συμβάλλουν στην εξισορρόπηση των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων του οικείου παραγωγικού κλάδου και των απαιτήσεων περιβαλλοντικής προστασίας (σελ. 60 και 61). Και ναι μεν στη μελέτη δεν περιέχεται διακεκριμένη παρουσίαση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των περιοχών αιολικής προτεραιότητας ή των σωρευτικών επιπτώσεων των αιολικών έργων που πρόκειται να εγκατασταθούν στις εν λόγω περιοχές, η έλλειψη, ωστόσο, αυτή δεν αποτελεί πλημμέλεια της στρατηγικής μελέτης, διότι αφ' ενός η αναφορά στα στοιχεία αυτά για κάθε περιοχή ή για ευρύτερες εκτάσεις της ενιαίας περιοχής μελέτης δεν περιλαμβάνεται στο επιβαλλόμενο κατά την κοινή υπουργική απόφαση 107017/2006 περιεχόμενο της στρατηγικής μελέτης και αφ' ετέρου οι περιοχές αιολικής προτεραιότητας συνιστούν απλώς υποδιάκριση της ηπειρωτικής χώρας, για τις ανάγκες εφαρμογής των κανόνων χωροθετήσεως των αιολικών εγκαταστάσεων, στη μελέτη δε γίνεται εκτενής περιγραφή της υφιστάμενης καταστάσεως του φυσικού περιβάλλοντος μέσω της αναφοράς σε συγκεκριμένους δείκτες περιβαλλοντικής αειφορίας και παρατίθενται γενικές πληροφορίες για τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά της περιοχής μελέτης (σελ. 171 επ.), εκτιμήσεις περί των ενδεχομένων επιπτώσεων της λειτουργίας των εγκαταστάσεων εκμεταλλεύσεως της αιολικής ενέργειας στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της ηπειρωτικής, ορεινής και νησιωτικής χώρας (σελ. 245 επ. και 282 επ.) και συγκεκριμένες προτάσεις για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή τους (σελ. 302 επ.). Τέλος, ανεξαρτήτως αν, για την πληρότητα της στρατηγικής μελέτης, απαιτείται η εξέταση των επιπτώσεων των αιολικών εγκαταστάσεων σε σχέση με τον χαρακτήρα εκάστης κατηγορίας εθνικού χώρου, στην υποστηρικτική, πάντως, μελέτη γίνεται εκτενής αναφορά στις ιδιομορφίες της ηπειρωτικής και της νησιωτικής χώρας, τούτο δε αποτυπώνεται και στους κανόνες περί εντάξεως των αιολικών εγκαταστάσεων στο τοπίο (βλ. σελ. 192 επ. της υποστηρικτικής μελέτης). Η αναφορά δε, κατά τον καθορισμό των κανόνων ένταξης των αιολικών εγκαταστάσεων στο τοπίο, στις μεθόδους που εφαρμόζονται στο Βέλγιο αφορούσε αποκλειστικώς και μόνον το ζήτημα αν, για τον προσδιορισμό του τοπίου πρέπει να εφαρμόζεται ένας εκ των προτέρων καθορισμένος μαθηματικός τύπος ή αν το ζήτημα αυτό πρέπει να καταλείπεται στους τοπικούς φορείς αδειοδότησης των αιολικών εγκαταστάσεων, στην αρμοδιότητα των οποίων θα έπρεπε να ανήκει η, κατά περίπτωση, πρόβλεψη συγκεκριμένων όρων και περιορισμών. Συνεπώς, ο λόγος ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι η ως άνω στρατηγική μελέτη έλαβε υπόψη μέθοδο, η οποία εφαρμόζεται στο Βέλγιο, δηλαδή σε χώρα με εντελώς διαφορετική γεωμορφολογία από την Ελλάδα, στηρίζεται σε εσφαλμένη προϋπόθεση και είναι απορριπτέος. Προβάλλεται επίσης ότι οι σχετικές με το τοπίο διατάξεις του Ειδικού Περιφερειακού Πλαισίου για τις ΑΠΕ και τα προβλεπόμενα με αυτές κριτήρια

είναι «εντελώς αντιεπισημονικά, καθ' όσον κινούνται σε απολύτως αντίθετη κατεύθυνση με τη “φιλοσοφία”, τον ορισμό και τα κριτήρια αξιολόγησης του τοπίου, που καθιερώνει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου», που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 3827/2010 (Α' 30), και ότι, εφόσον, κατά τη Σύμβαση (άρθρο 1 στοιχείο α), «“Τοπίο” σημαίνει μία περιοχή, όπως γίνεται αντιληπτή από ανθρώπους, του οποίου ο χαρακτήρας είναι το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών και/ή ανθρωπίνων παραγόντων», στοιχείο του τοπίου, κατά τους αιτούντες, είναι «ενδεικτικώς ειπείν» και «η φυσική του σιωπή ή οι φυσικοί του ήχοι». Ο λόγος αυτός, όπως προβάλλεται, είναι απορριπτέος προεχόντως ως αόριστος.

34. Επειδή, από τη νεότερη ΜΠΕ (τεύχος Α'), η οποία εγκρίθηκε με την τελευταία τροποποιητική της ΑΕΠΟ υπ' αριθ. .../19.10.2016 απόφαση και τις Ειδικές Οικολογικές Αξιολογήσεις, που ενσωματώνονται σε αυτήν, αφ' ενός μεν ως προς τη ΖΕΠ GR2420012 (τεύχος Β', στο εξής ΕΟΑ - ΖΕΠ) και αφ' ετέρου ως προς την ΕΖΔ GR2420001 (τεύχος Γ', στο εξής ΕΟΑ - ΕΖΔ) προκύπτουν τα εξής [βλ. κεφ. 6 παρ. 6.2.3, 6.2.5, 6.2.6 της ΜΠΕ, κεφ. 1 της ΕΟΑ - ΕΖΔ, κεφ. 1 παρ. 1.1 της ΕΟΑ - ΖΕΠ]: Οι εν λόγω μελέτες είναι προσαρμοσμένες στον τελικό σχεδιασμό του έργου και στις θεσπιζόμενες από τον ν. 4014/2011 προδιαγραφές για την εκπόνηση ειδικής οικολογικής αξιολόγησης, προκειμένου να χωρήσει η προβλεπόμενη από το άρθρο 6 παρ. 3 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ δέουσα εκτίμηση. Οι ως άνω μελέτες ενσωματώνουν: α) τα αποτελέσματα μελέτης με τίτλο «Εποπτεία και αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων της Ελλάδος», που είχε προκηρυχθεί από το Υπουργείο Έρευνας και Κλιματικής Αλλαγής και ολοκληρώθηκε το 2015 και από την οποία προκύπτουν σημαντικά δεδομένα τόσο για τις ΖΕΠ όσο και για τις ΕΖΔ (επικαιροποιημένα τυποποιημένα έντυπα δεδομένων, Ευνοϊκές Τιμές Αναφοράς, Στόχοι διατήρησης ανά ΖΕΠ και ΕΖΔ, κρίσιμα ενδιαιτήματα, αναφορές ανά είδος και τύπο οικοτόπου από τις Εθνικές Αναφορές με βάση τα άρθρα 12 και 17 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ), β) τα δεδομένα νεότερων και εκτενών καταγραφών που διενεργήθηκαν κατά τα έτη 2013 και κυρίως 2014 (σε συνέχεια των καταγραφών της περιόδου 2006-2010, που είχαν ληφθεί υπόψη κατά τη σύνταξη της αρχικής ΜΠΕ) καθώς και τα αποτελέσματα τριών μελετών, οι οποίες εκπονήθηκαν το 2014 και αφορούν: αα) την εκτενή έρευνα γραμμικών διατομών στις τελικές θέσεις εγκατάστασης των ανεμογεννητριών για την αποτύπωση της σύνθεσης και της αφθονίας των στρουθιόμορφων ειδών, ββ) την αποτύπωση του καθεστώτος παρουσίας του Σπιζαετού σε όλο το εύρος της ΖΕΠ και γγ) την αποτύπωση του καθεστώτος παρουσίας του Μπούφου σε όλο το εύρος της ΖΕΠ [ειδικώς οι δύο τελευταίες μελέτες είναι χρήσιμες για την εξειδίκευση των περιβαλλοντικών όρων (π.χ. για την πρόβλεψη της εγκαταστάσεων συστημάτων αποτροπής προσκρούσεων, των ευαίσθητων περιόδων για την πραγματοποίηση των εργασιών κατασκευής του έργου) και για την επαρκέστερη δέουσα εκτίμηση των σωρευτικών/συνεργιστικών επιπτώσεων σε επίπεδο ΖΕΠ (σε σχέση και με τους στόχους διατήρησης αυτής) από το σύνολο των έργων εντός αυτής], γ) στοιχεία από πρόσφατο πρόγραμμα χαρτογράφησης [Έργο «Ανάπτυξη υποδομής χωρικών δεδομένων μεγάλης κλίμακας (1:5.000) για τις χερσαίες προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000 (ΕΚΧΑ 2015)], από τα οποία προκύπτουν τα πλέον πρόσφατα δεδομένα για

την κατανομή και έκταση των τύπων των οικοτόπων, και δ) τα δεδομένα νεότερων και εκτενών καταγραφών που διενεργήθηκαν κατά τα έτη 2014 και 2015 ειδικά για τα χειρόπτερα στις περιοχές των έργων, δεδομένου ότι στα επικαιροποιημένα τυποποιημένα έντυπα δεδομένων για τη συγκεκριμένη ΖΕΠ περιλαμβάνονται πλέον και είδη χειροπτέρων. Εξ άλλου, στις ανωτέρω ΕΟΑ - ΖΕΠ και ΕΟΑ - ΕΖΔ, κατ' εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, έγινε κατ' αρχάς προκαταρκτικός έλεγχος («screening») [ΕΟΑ - ΖΕΠ κεφ. 4, ΕΟΑ - ΕΖΔ κεφ. 3], για να διαπιστωθεί αν υπάρχουν επιπτώσεις από το έργο στους προστατευόμενους τόπους και αν, επομένως, απαιτείται να ακολουθηθεί η διαδικασία της δέουσας εκτίμησης («appropriate assessment») των επιπτώσεων αυτών, και, στη συνέχεια, αφού εκτιμήθηκε ότι δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο να υπάρχουν επιπτώσεις στους τόπους αυτούς είτε από μόνο το υπό μελέτη έργο (λαμβανόμενο υπόψη στο σύνολό του και όχι μόνον ως προς τις τελευταίες τροποποιήσεις του, βλ. σχετικά ΜΠΕ κεφ. 8 παρ. 8.2.1, 2, 8.2.3, 8.2.4) είτε από αυτό σε συνδυασμό με άλλα έργα, ακολουθήθηκε η διαδικασία της εκτίμησης των επιπτώσεων που το έργο (από μόνο του ή σε συνδυασμό με άλλα έργα) μπορεί να επιφέρει σε σχέση με τους στόχους διατήρησης των προστατευόμενων τόπων [ΕΟΑ - ΖΕΠ κεφ. 5, 6 και 7, ΕΟΑ - ΕΖΔ κεφ. 4]. Για την εκτίμηση δε αυτή ελήφθησαν υπόψη και άλλα έργα [αιολικοί σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με άδεια λειτουργίας ή εγκατάστασης ή με απόφαση περί εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων· ελήφθη επίσης υπόψη ότι άλλα έργα, πλην αιολικών εγκαταστάσεων, παρόμοιας κλίμακας με το επίμαχο, δεν εντοπίζονται στην περιοχή με εξαίρεση λατομεία που ευρίσκονται στο δυτικό τμήμα της περιοχής μελέτης (κυρίως εκτός ΖΕΠ)· ΜΠΕ κεφ. 8 παρ. 8.2.5, 8.2.6, ΕΟΑ - ΖΕΠ κεφ. 5 παρ. 5.3.4, κεφ. 6 παρ. 6.3.6, ΕΟΑ - ΕΖΔ κεφ. 2 παρ. 2.2, κεφ. 4 παρ. 4.5]. Εν όψει δε όλων των δεδομένων που ελήφθησαν υπόψη, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι σωρευτικές/συνεργιστικές επιπτώσεις από το επίμαχο έργο σε συνδυασμό με άλλα έργα, οι ΕΟΑ - ΖΕΠ και ΕΟΑ - ΕΖΔ καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι το εν λόγω έργο -το οποίο πρόκειται να εγκατασταθεί εντός περιοχής χαρακτηρισμένης ως Περιοχής Αιολικής Προτεραιότητας, η φέρουσα ικανότητα της οποίας δεν προκύπτει ούτε οι αιτούντες προβάλλουν ότι έχει εξαντληθεί- δεν θα βλάψει τους στόχους διατήρησης των προστατευτέων στοιχείων της ΖΕΠ και την ακεραιότητά της ούτε διαταράσσει την ακεραιότητα της ΕΖΔ και τη συνολική συνοχή του δικτύου Natura 2000 [ΕΟΑ - ΖΕΠ κεφ. 6 και 7, ΕΟΑ - ΕΖΔ κεφ. 4 και 6 και ΜΠΕ κεφ. 8 παρ. 8.2].

35. Επειδή, εξ άλλου, ως μέτρο αντιμετώπισης ενδεχομένων επιπτώσεων από το έργο ως προς την ορνιθοπανίδα [δηλαδή μέτρο επιτρεπόμενο κατά τη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και όχι αντισταθμιστικό μέτρο, που προβλέπεται μόνον σε περίπτωση συνδρομής των προϋποθέσεων για την εφαρμογή της διατάξεως της παρ. 4 του εν λόγω άρθρου 6] προβλέπεται στο σημείο 3 της υπ' αριθ. .../19.10.2016 πράξεως, που στηρίζεται στην ανωτέρω ΜΠΕ, ο εξής όρος (ο οποίος αντικαθιστά τον παρόμοιο όρο 33 της ενότητας (δ) κεφ. «Φάση κατασκευής» της αρχικής ΑΕΠΟ): «Για τα ΑΣΠΗΕ του αναφερόμενου στο θέμα έργου, να τοποθετηθεί ο απαιτούμενος αριθμός συσκευών και σε κατάλληλες θέσεις που αφορά στο αυτοματοποιημένο σύστημα παύσης της λειτουργίας των Α/Γ και ενεργοποίησης μέσων αποτροπής προσέγγισης ατόμων της ορνιθοπανίδας προς αυτές με σκοπό την προστασία των ατόμων αυτών και την αποφυγή

προσκρούσεων» [κατά τον προαναφερθέντα οδηγό «Guidance Document - Wind energy developments and Natura 2000» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (κεφ. 5 παρ. 5.5.4, σελ. 83 και 85) η προσωρινή διακοπή λειτουργίας των ανεμογεννητριών θεωρείται ως επιτρεπόμενο, εν όψει του άρθρου 6 παρ. 3 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, μέτρο αντιμετώπισης ενδεχομένως δυσμενών επιπτώσεων στην ορνιθοπανίδα από τη λειτουργία αιολικών εγκαταστάσεων· θεωρείται δηλαδή ως «mitigation measure» και όχι ως το προβλεπόμενο στην παρ. 4 του εν λόγω άρθρου 6 «compensatory measure», δηλαδή «αντισταθμιστικό μέτρο»· βλ. άρθρο 11 παρ. 10 προτελευταίο εδάφιο του ν. 4014/2011· πρβλ. και τη διάταξη της παρ. 5 του άρθρου 5B της υπ' αριθ. Η.Π. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης (το οποίο άρθρο προστέθηκε με το άρθρο 2 παρ. 2 της υπ' αριθ. Η.Π. 8353/276/Ε 103/2012 όμοιας), με την οποία ορίζεται ότι: «Αιολικά πάρκα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, που βρίσκονται μέσα σε ΖΕΠ και είναι μεταναστευτικά περάσματα - στενωποί, πρέπει να διαθέτουν αυτοματοποιημένο σύστημα παύσης των ανεμογεννητριών και ενεργοποίησης μέσων αποτροπής, με σκοπό την προστασία της ορνιθοπανίδας και αποφυγή ατυχημάτων ...». Στην ΕΟΑ - ΖΕΠ, κεφ. 6 παρ. 6.1, σελ. 149, αναφέρεται, πάντως, ότι η μεταναστευτική δραστηριότητα στην περιοχή του επιμάχου έργου δεν φαίνεται να είναι τέτοια, ώστε να πληροί τα κριτήρια για να χαρακτηριστεί ως σημαντικό μεταναστευτικό πέρασμα εν όψει του όχι ιδιαίτερα σημαντικού αριθμού των διερχομένων ατόμων και του ότι η μετανάστευση γίνεται κυρίως σε ευρύ μέτωπο και δεν αναγνωρίστηκαν εμφανείς διάδρομοι διέλευσης].

36. Επειδή, από τα εκτεθέντα ανωτέρω στη σκέψη 34 προκύπτει ότι, προκειμένου να εκδοθεί η υπ' αριθ. .../19.10.2016 απόφαση, με την οποία τροποποιήθηκε η αρχική ΑΕΠΟ και εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή και λειτουργία του επιμάχου έργου, όπως αυτό τελικώς σχεδιάστηκε, εχώρησε νέα εκτίμηση των επιπτώσεων του εν λόγω έργου στη ΖΕΠ και στην ΕΖΔ, εντός των οποίων χωροθετείται, κατ' εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 6 παρ. 3 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και κατόπιν ειδικής μελέτης αφορώσης ειδικώς την ορνιθοπανίδα, η οποία αποτελεί το περιεχόμενο της ΕΟΑ - ΖΕΠ. Με τα δεδομένα αυτά η αρχική ΜΠΕ, κατά το μέρος που περιέλαμβανε δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου, όπως είχε αρχικώς σχεδιασθεί, κατ' εφαρμογή της ανωτέρω διατάξεως καθώς και η Ειδική Ορνιθολογική Μελέτη, που συνόδευε την ως άνω ΜΠΕ, έχουν αντικατασταθεί, κατά τούτο, από τη νεότερη ΜΠΕ και τις αποτελούσες τμήματά αυτής ΕΟΑ - ΖΕΠ και ΕΟΑ - ΕΖΔ. Συνεπώς, είναι απορριπτέοι ως αλυσιτελείς όλοι οι λόγοι ακυρώσεως (του εισαγωγικού και των προσθέτων δικογράφων), με τους οποίους προβάλλονται πλημμέλειες της αρχικής ΜΠΕ ως προς τη γενόμενη με αυτήν δέουσα εκτίμηση καθώς και της ενσωματωμένης σε αυτήν Ειδικής Ορνιθολογικής Μελέτης, κατ' επίκληση της από 10.7.2014 Προειδοποιητικής Επιστολής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς την Ελλάδα (παράβαση αριθ. 2014/4073), η οποία έχει συνταγεί εν όψει της ως άνω αρχικής ΜΠΕ και της ενσωματωμένης σε αυτήν Ειδικής Ορνιθολογικής Μελέτης. Εξ άλλου, το γεγονός ότι εχώρησε επανασχεδιασμός του έργου και τούτο εν μέρει τροποποιήθηκε εν όψει νεότερων δεδομένων [μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η τελική επιλογή των θέσεων των πυλώνων από τον ΑΔΜΗΕ μετά την έκδοση της αρχικής ΑΕΠΟ, βλ. κεφ. 4 παρ. 4.3 της νεότερης ΜΠΕ] δεν καθιστά πλημμελή

την υπ' αριθ. .../19.10.2016 απόφαση, με την οποία τροποποιήθηκε η αρχική ΑΕΠΟ, που είχε εγκρίνει περιβαλλοντικούς όρους με βάση τον αρχικό σχεδιασμό του έργου, και εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι εν όψει του επανασχεδιασμού του, εφ' όσον αυτό έλαβε χώρα ακριβώς εν όψει των νεότερων δεδομένων. Συνεπώς, ο περί του αντιθέτου λόγος είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

37. Επειδή, στο άρθρο 1 της υπ' αριθ. 170225/20.1.2014 υπουργικής απόφασης (Β' 135), η οποία ελήφθη υπόψη για την εκπόνηση των ως άνω ΕΟΑ, ορίζεται ότι: «Με την παρούσα απόφαση εξειδικεύονται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 11 του ν. 4014/2011 (Α' 209) ... τα περιεχόμενα των απαιτούμενων μελετών περιβάλλοντος και ειδικότερα: ... της Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης ...». Ειδικότερα, στο Παράρτημα 3.2.1 της ανωτέρω υπουργικής απόφασης, το οποίο εφαρμόζεται για έργα και δραστηριότητες που βρίσκονται σε περιοχή του Δικτύου Natura 2000, για τα οποία δεν υφίστανται σχετικές πρόνοιες ειδικότερων προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων προστασίας και διαχείρισης, όπως εν προκειμένω, ορίζεται ότι η Περιοχή Έρευνας Πεδίου (ΠΕΠ) για σημειακά και εμβαδικά έργα ή δραστηριότητες της υποκατηγορίας Α1 προσδιορίζεται κατ' ελάχιστο σε 1 χλμ. από τα όρια του γηπέδου ή του χώρου κατάληψης. Για γραμμικά έργα ή δραστηριότητες υποκατηγορίας Α1 προσδιορίζεται σε 500 μ. εκατέρωθεν του άξονά τους. Επίσης, ορίζεται ότι η έκταση της ΠΕΠ μπορεί κατά περίπτωση, κατά την κρίση του μελετητή της ΕΟΑ, να επεκταθεί, αν προς τούτο συντρέχουν λόγοι που απαιτούνται από το προστατευτέο αντικείμενο, το είδος και το μέγεθος του έργου ή της δραστηριότητας κ.ά.

38. Επειδή, οι αιτούντες προβάλλουν ότι η προσβαλλόμενη ΑΕΠΟ καθώς και οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις της είναι μη νόμιμες και ακυρωτές, ως πλημμελώς αιτιολογημένες, καθώς παραβιάζουν το άρθρο 11 παρ. 9 του ν. 4014/2011 και την υπ' αριθ. 170225/20.1.2014 υπουργική απόφαση, εφ' όσον στηρίζονται σε δύο Ειδικές Οικολογικές Αξιολογήσεις, οι οποίες συνοδεύουν την τροποποιητική ΜΠΕ του έτους 2016, οι οποίες είναι ελλιπείς και πλημμελώς τεκμηριωμένες κυρίως ως προς την ακολουθούμενη οριοθέτηση των περιοχών ερευνών πεδίου, τη μεθοδολογία καταγραφών πεδίου, το χρονικό διάστημα και τη διάρκεια διενέργειας αυτών καθώς και ως προς την απουσία πλήρους χαρτογράφησης των αποτελεσμάτων τους, καταλήγουν δε σε συμπεράσματα «έωλα και πιθανολογικά». Ειδικότερα προβάλλονται τα εξής: Α) Κατά παράβαση των οριζόμενων στην ανωτέρω υπ' αριθ. 170225/ 20.1.2014 υπουργική απόφαση, έχουν διαμορφωθεί τρεις διακριτές Περιοχές Ερευνών Πεδίου, άλλη για τους οικοτόπους, άλλη για την πανίδα και άλλη για τα χειρόπτερα. Κατά τους αιτούντες η υιοθέτηση διακριτών τρόπων οριοθέτησης των ΠΕΠ για τους οικοτόπους, για τα χειρόπτερα και για τα υπόλοιπα είδη πανίδας είναι αυθαίρετη και αδικαιολόγητη, αφού δεν στηρίζεται σε επιστημονικά επιχειρήματα για την τμηματική αυτή οριοθέτηση. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι από τις επικαλούμενες διατάξεις δεν προκύπτει απαγόρευση προσδιορισμού της ΠΕΠ διαφορετικά για τους οικοτόπους και για τα διάφορα είδη πανίδας. Β) Παράνομως η οριοθέτηση της ΠΕΠ για τους οικοτόπους εκτείνεται μόνο στα πολύγωνα των ΑΣΠΗΕ και στις ζώνες κατάληψης των συνοδών έργων και όχι σε ζώνη ακτίνας ενός (1) χιλιομέτρου γύρω από τα γήπεδα ή τους χώρους κατάληψης,

όπως αυτό προβλέπεται ρητώς στο Παράρτημα 3.2.1 για εμβαδικά έργα της υποκατηγορίας Α1. Επιπλέον, η ΠΕΠ για την πανίδα έχει οριοθετηθεί σε ζώνη ακτίνας 500 μ. γύρω από τα έργα και όχι σε ζώνη ακτίνας ενός (1) χλμ. γύρω από τα γήπεδα ή τους χώρους κατάληψης, όπως προβλέπεται στο Παράρτημα 3.2.1 για εμβαδικά έργα της υποκατηγορίας Α1. Περαιτέρω, η οριοθέτηση της ΠΕΠ για τους οικοτόπους ως προς το Δίκτυο Υψηλής Τάσης αφορά μόνο στη ζώνη κατάληψης τους και όχι σε ζώνη πεντακοσίων (500) μέτρων εκατέρωθεν αυτών, όπως ρητά προβλέπεται στο Παράρτημα 3.2.1 για γραμμικά έργα της κατηγορίας Α1. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Και τούτο, διότι στην ΕΟΑ - ΕΖΔ ευλόγως αναφέρεται ότι η ΠΕΠ για τους οικοτόπους εκτείνεται στις περιοχές των πολυγώνων των ΑΣΠΗΕ και των ζωνών κατάληψης των συνοδών έργων (βλ. ΕΟΑ - ΕΖΔ κεφ. 2 παρ. 2.1.1), αφού οι επιπτώσεις στους οικοτόπους δεν μπορεί, λογικά, να βαίνουν, για το συγκεκριμένο αυτό είδος έργων, πέραν των περιοχών αυτών. Εξ άλλου, πράγματι στην ΕΟΑ - ΕΖΔ (βλ. την ανωτέρω παρ. 2.1.1 αυτής) αναφέρεται ότι για τα είδη πανίδας η διερεύνηση αφορούσε στα ενδιαφέροντα που σχετίζονται με τις θέσεις των Α/Γ και τις ζώνες κατάληψης συνοδών έργων και σε ακτίνα περίπου 500 μ. από αυτές (αντί 1 km που απαιτεί το Παράρτημα 3.2.1 της υπουργικής απόφασης 170225/2014 για τα σημειακά και εμβαδικά έργα). Ωστόσο, ούτε η επιλογή αυτή της μελέτης την καθιστά μη νόμιμη, δεδομένου ότι τα εν λόγω όρια έχουν θεσπισθεί για κάθε είδους έργο, κατά την εν προκειμένω δε αιτιολογημένη, κατά τα λοιπά δε ανέλεγκτη ως τεχνική, κρίση του μελετητή και της Διοικήσεως, για τον συγκεκριμένο τύπο έργου, που (δεν είναι, λ.χ. μεγάλος οδικός άξονας ή βιομηχανική εγκατάσταση), εν όψει των τεχνικών χαρακτηριστικών του, αρκούσε η συγκεκριμένη ακτίνα μελέτης. Γ) Το γεγονός ότι στα αποτελέσματα του επίμαχου έργου δεν παρουσιάζεται χαρτογράφηση των οικοτόπων από εργασίες πεδίου σε ΠΕΠ ως προς το Δίκτυο Υψηλής Τάσης ή το οδικό δίκτυο, οδηγεί στην εκτίμηση, κατά τους αιτούντες, ότι η έκταση της ΠΕΠ για τους οικοτόπους αφορά αποκλειστικά τα πολύγωνα των ΑΣΠΗΕ και όχι τις εκτάσεις εκτός αυτών. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι από μόνο το γεγονός ότι ενδεχομένως στα αποτελέσματα του έργου δεν παρουσιάζεται χαρτογράφηση των οικοτόπων από εργασίες πεδίου σε ΠΕΠ ως προς τα ανωτέρω συνοδά έργα δεν αποδεικνύεται ότι η ΠΕΠ δεν εκτείνεται πράγματι και στα έργα αυτά. Δ) Η οριοθέτηση των ΠΕΠ για τα χειρόπτερα έχει λάβει υπόψη μόνο τις θέσεις των ΑΣΠΗΕ και όχι τη χωροθέτηση των συνοδών έργων, όπως το Δίκτυο Υψηλής Τάσης. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος, διότι δεν προσδιορίζει από ποιο σημείο της ΕΟΑ - ΕΖΔ προκύπτει ότι η ΠΕΠ για τα χειρόπτερα περιορίστηκε μόνο στις θέσεις των ΑΣΠΗΕ και δεν περιέλαβε και τα συνοδά έργα, αφού στην ΕΟΑ - ΕΖΔ (κεφ. 2 παρ. 2.1.1) αναφέρεται ότι ειδικά για τα είδη χειροπτεροπανίδος η διερεύνηση στόχευε «κυρίως» (και, επομένως, όχι αποκλειστικά) στις θέσεις των Α/Γ και σε εγγύτητα με αυτές. Ε) Η έκταση της ζώνης της ΠΕΠ για τα χειρόπτερα γύρω από τους ΑΣΠΗΕ στα 5 χλμ. αφορά μόνο στην παρουσία καταφυγίων των χειροπτέρων, τα οποία αφορούν μέρος μόνο του κύκλου ζωής των χειροπτέρων και όχι ολόκληρο το εύρος του κύκλου ζωής αυτών (π.χ. τροφοληψία τους στις εν λόγω εκτάσεις), όπως έγινε στις ζώνες κατάληψης των ΑΣΠΗΕ. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι από καμία διάταξη νόμου δεν προκύπτει ότι η ΠΕΠ έπρεπε να έχει επεκταθεί σε απόσταση 5 χλμ. από τις περιοχές των ΑΣΠΗΕ

όχι μόνο για την αναζήτηση καταφυγίων, αλλά και για ολόκληρο το εύρος του κύκλου ζωής των χειροπτέρων. ΣΤ) Οι εργασίες πεδίου για τους οικοτόπους και τη χλωρίδα έχουν εκπονηθεί τμηματικά, σε περιόδους που απέχουν μεταξύ τους τέσσερα (4) έτη. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αόριστος, διότι οι αιτούντες δεν προσδιορίζουν από ποια διάταξη νόμου απαγορεύεται οι εργασίες πεδίου να εκπονούνται τμηματικά, σε διάφορες περιόδους που απέχουν χρονικά μεταξύ τους, εφόσον, μάλιστα, μια τέτοια έρευνα θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι οδηγεί, λόγω της μεγαλύτερης χρονικής κλιμάκωσης, σε πιο αντιπροσωπευτικά αποτελέσματα των εργασιών πεδίου. Ζ) Οι εργασίες πεδίου για την ΕΖΔ ως προς τους οικοτόπους και τη χλωρίδα δεν εντάσσονται στο πλαίσιο ενός ετήσιου κύκλου που προβλέπει το Παράρτημα 3.2.1 της υπ' αριθ. 170225/20.1.2014 υπουργικής αποφάσεως, αφού υπήρξε μικρός αριθμός ημερών και ανθρωποημερών πεδίου ανά έτος και οι μετεωρολογικές συνθήκες μεταξύ των ετών δεν ήταν όμοιες. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος εν πάση περιπτώσει, διότι οι αιτούντες, εκτός του ότι δεν προσκομίζουν στοιχεία, από τα οποία να προκύπτει ότι ο αριθμός των ημερών και ανθρωποημερών πεδίου ανά έτος δεν ήταν επαρκής, δεν προσδιορίζουν ούτε το συγκεκριμένο σφάλμα του επιλεγέντος εν λόγω τρόπου εργασίας ούτε το συγκεκριμένο ζημιογόνο αποτέλεσμα που προέκυψε από την πραγματοποίηση των εργασιών πεδίου κατά τον ανωτέρω τρόπο. Η) Οι εργασίες πεδίου για τους οικοτόπους, τη χλωρίδα και την πανίδα έχουν εκπονηθεί την άνοιξη και το καλοκαίρι του 2009 και το φθινόπωρο του 2013 και όχι κατά τους χειμερινούς μήνες χωρίς να υπάρχει στο κείμενο της ΕΟΑ - ΕΖΔ επιστημονική δικαιολόγηση για την παράλειψη αυτή. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος, διότι στην ΕΟΑ - ΕΖΔ (κεφ. 4 παρ. 4.1.1) αναφέρεται ότι οι εργασίες πεδίου για τους τύπους οικοτόπων σχεδιάστηκαν και διενεργήθηκαν με βάση τις υφιστάμενες βιβλιογραφικές πηγές, οι αιτούντες δε δεν ισχυρίζονται ούτε τεκμηριώνουν με επιστημονικά στοιχεία ότι οι συγκεκριμένες εργασίες πεδίου όφειλαν να είχαν διενεργηθεί και κατά τους χειμερινούς μήνες, ούτε προσδιορίζουν το συγκεκριμένο ζημιογόνο αποτέλεσμα που επήλθε από την παράλειψη αυτή. Θ) Δεν αναφέρονται οι ημερομηνίες των επισκέψεων στο πεδίο ούτε τα πρόσωπα που συμμετείχαν σε κάθε επίσκεψη και έτσι δεν είναι εφικτό να ελεγχθεί η επάρκεια των εργασιών πεδίου. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος προεχόντως, διότι δεν προσδιορίζεται συγκεκριμένη διάταξη, από την οποία να προκύπτει ότι είναι απαραίτητη η αναφορά των ημερομηνιών των επισκέψεων στο πεδίο και των προσώπων που συμμετείχαν σε κάθε επίσκεψη, εφ' όσον, μάλιστα, δεν πλήττεται, με την προσήκουσα διαδικασία, η μελέτη ως πλαστή ή ανακριβής. Ι) Οι εργασίες πεδίου για τους οικοτόπους αφορούν συνολικά εννέα (9) ημερολογιακούς μήνες και δεκατέσσερις (14) ανθρωποημέρες, χρόνος που υπολείπεται σημαντικά από τον ελάχιστο χρόνο των 20 ημερών που προβλέπει το Παράρτημα 3.2.1 της υπ' αριθ. 170225/20.1.2014 υπουργικής αποφάσεως. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, αφού τα χρονικά διαστήματα που αναφέρουν οι αιτούντες (9 μήνες και 14 ανθρωποημέρες) αφορούν μόνο στις καταγραφές πεδίου που πραγματοποιήθηκαν για τους οικοτόπους, ενώ οι καταγραφές πεδίου που πραγματοποιήθηκαν συνολικά για όλα τα προστατευόμενα είδη κ.λπ. υπερβαίνουν το ελάχιστο προβλεπόμενο στο Παράρτημα 3.2.1 της ανωτέρω υπουργικής αποφάσεως όριο των 20 ημερών (ΕΟΑ - ΕΖΔ κεφ. 4 παρ. 4.1.3, όπου

αναφέρεται ότι μόνο για τα χειρόπτερα πραγματοποιήθηκαν 43 ημέρες εργασιών πεδίου). ΙΑ) Ενώ στη μεθοδολογία της ΕΟΑ - ΕΖΔ αναφέρονται εργασίες πεδίου για τους οικοτόπους κατά τα έτη 2009 και 2013, στην χαρτογράφηση των οικοτόπων εντός των οκτώ πολυγώνων αναφέρεται ως ημερομηνία χαρτογράφησης μόνο το έτος 2009. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋποθέσεως, διότι οι εργασίες πεδίου που διενεργήθηκαν για τους οικοτόπους τα έτη 2009 και 2013 δεν σχετίζονται με τη χαρτογράφηση των οικοτόπων του έτους 2009. Και τούτο ανεξαρτήτως του ότι στην ΕΟΑ - ΕΖΔ περιλαμβάνονται, εκτός της χαρτογράφησης του έτους 2009, διάφορες χαρτογραφήσεις των οικοτόπων (βλ. π.χ. χαρτογράφηση ΕΚΧΑ 2015). Εξ άλλου, ο λόγος ακυρώσεως ότι οι εργασίες πεδίου για τους οικοτόπους, που έχουν ληφθεί υπόψη από την ΕΟΑ - ΕΖΔ έχουν πραγματοποιηθεί πολύ πριν από την σύνταξη αυτής, και συγκεκριμένα τα έτη 2009 και 2013, είναι, εν όψει των εκτεθέντων στη σκέψη 34, απορριπτέος, διότι για την σύνταξη της ΕΟΑ - ΕΖΔ ελήφθησαν υπόψη και μεταγενέστερα του έτους 2013 στοιχεία. ΙΒ) Στην ΕΟΑ - ΕΖΔ δεν παρουσιάζονται οι θέσεις των δειγματοληπτικών τετραγώνων εντός της κάθε ενότητας της βλάστησης ούτε περιλαμβάνονται, έστω και ενδεικτικά, συμπληρωμένα πρωτόκολλα πεδίου από τις δειγματοληψίες για τη χαρτογράφηση των οικοτόπων στην ΠΕΠ ούτε κατάλογοι των ειδών που καταγράφηκαν στις δειγματοληπτικές επιφάνειες για τους οικοτόπους. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αόριστος, διότι δεν προσδιορίζεται συγκεκριμένη διάταξη, από την οποία να προκύπτει η σχετική υποχρέωση. ΙΓ) Στην ΕΟΑ - ΕΖΔ συνομολογείται η ανεπάρκεια των καταγραφών ως προς την πανίδα εντός της ΕΖΔ, αφού αναφέρεται ότι «δεν υλοποιήθηκαν εκτενείς καταγραφές πεδίου», παρά το γεγονός ότι στην επίμαχη περιοχή εγκατάστασης των ΑΣΠΗΕ εξαπλώνονται έξι (6) είδη ερπετών και πέντε (5) είδη εντόμων του Παραρτήματος II της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαρτίου 1992, από τα οποία ορισμένα αποτελούν είδη προτεραιότητας. Ο λόγος αυτός κατά το μεν πρώτο σκέλος του είναι απορριπτέος, διότι στην ΕΟΑ - ΕΖΔ (κεφ. 4 παρ. 4.1.2) αιτιολογείται η μη πραγματοποίηση εκτενών καταγραφών πεδίου, επειδή με βάση τη βιβλιογραφία τα επίμαχα είδη παρουσιάζουν χαμηλή ευαισθησία σε επιπτώσεις από ΑΣΠΗΕ, η αιτιολογία δε αυτή δεν πλήττεται ειδικότερα από τους αιτούντες, ενώ κατά το σκέλος του, με το οποίο προβάλλεται ότι στην επίμαχη περιοχή διαβιούν προστατευόμενα είδη της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, είναι απορριπτέος ως αναπόδεικτος. ΙΔ) Στο κεφ. 4 παρ. 4.1.1 της ΕΟΑ - ΖΕΠ αναφέρεται ότι η ΠΕΠ ορίστηκε σε ακτίνα δύο (2) χλμ. από τους ΑΣΠΗΕ και σε ζώνη 500 μ. εκατέρωθεν των δρόμων που διανοίγονται ή διαπλατώνονται και του Δικτύου Υψηλής Τάσης, χωρίς, όμως, οι ζώνες αυτές να απεικονίζονται όπως έπρεπε, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Παράρτημα 3.2.1 της υπ' αριθ. 170225/20.1.2014 υπουργικής αποφάσεως. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αόριστος, διότι με αυτόν δεν προσδιορίζεται από ποια διάταξη του ως άνω Παραρτήματος 3.2.1 προβλέπεται η υποχρέωση απεικόνισης των ζωνών της ΠΕΠ. Εάν δε ήθελε θεωρηθεί ότι πρόκειται για τη διάταξη του σημείου 1.1.Α3 του εν λόγω Παραρτήματος, τότε ο λόγος είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι στη διάταξη αυτή απαιτείται η απεικόνιση των ορίων των προστατευόμενων περιοχών με τις κατανομές των τύπων οικοτόπων και των ειδών και ενδιαιτημάτων τους και όχι η αποτύπωση της ΠΕΠ. ΙΕ) Η οργάνωση των εργασιών πεδίου δεν έχει λάβει

υπόψη την περιγραφόμενη στην ΕΟΑ - ΖΕΠ οριοθέτηση της ΠΕΠ, αφού οι θέσεις θέας, οι διατομές, οι εργασίες πεδίου για είδη της ορνιθοπανίδας όπως ο Μπούφος και ο Σπιζαετός δεν κατανέμονται εντός της ΠΕΠ, αλλά εντοπίζονται κυρίως εντός των πολυγώνων των ΑΣΠΗΕ ή εκτείνονται αδιακρίτως εντός της ΖΕΠ. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι ο προσδιορισμός της ΠΕΠ δεν συνεπάγεται ότι για όλα τα εξεταζόμενα είδη θα πραγματοποιηθούν καταγραφές πεδίου σε όλα τα σημεία της ΠΕΠ, ενώ δεν προβάλλεται ειδικότερα ότι οι συγκεκριμένες θέσεις που επελέγησαν από τους μελετητές ήταν απρόσφορες για τη συναγωγή συμπερασμάτων καταγραφών πεδίου. ΙΣΤ) Δεν υφίσταται καμία χαρτογράφηση των κατάλληλων ενδιαιτημάτων των ειδών εντός της ΠΕΠ και, συνεπώς, οι σχετικές επιπτώσεις του έργου είναι σοβαρά υποεκτιμημένες. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αόριστος, διότι δεν προσδιορίζεται από ποια διάταξη νόμου προκύπτει υποχρέωση των μελετητών να χαρτογραφήσουν τα θεωρούμενα από τους αιτούντες ως κατάλληλα ενδιαιτήματα των ειδών εντός της ΠΕΠ. ΙΗ) Η περιγραφή των τύπων οικοτόπων στην Ενότητα 4.2.1 της ΕΟΑ - ΕΖΔ δεν είναι πλήρης αλλά γενική, χωρίς να δίνονται σαφή στοιχεία σχετικά με τη σύνθεση της βλάστησης ή τις ειδικές δομές και λειτουργίες του κάθε τύπου οικοτόπου στην περιοχή των ανεμογεννητριών. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος, διότι και μόνο η αναφορά στον αριθμό του οικοτόπου σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ προσδιορίζει και το είδος της βλάστησης που απαντάται σε αυτόν, ενώ δεν προσδιορίζεται συγκεκριμένη διάταξη που επιτάσσει την περαιτέρω λεπτομερέστερη περιγραφή των χαρακτηριστικών κάθε είδους οικοτόπου. ΙΘ) Στην παρ. 4.1.1 του κεφ. 4 της ΕΟΑ - ΕΖΔ αναφέρεται ότι κατά τη διάρκεια των εργασιών πεδίου έγινε χαρτογράφηση της πραγματικής βλάστησης και των τύπων οικοτόπων εντός της ΕΖΔ, ωστόσο στην παρ. 4.2.1 του ως άνω κεφαλαίου της ΕΟΑ - ΕΖΔ γίνεται εκτίμηση της απώλειας έκτασης της πραγματικής βλάστησης που προέκυψε από τις εργασίες πεδίου μόνο σε συνδυασμό με παλαιότερες χαρτογραφήσεις. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι από το παρ. 4.1.1 του κεφ. 4 της ΕΟΑ - ΕΖΔ προκύπτει ότι για την εκτίμηση της απώλειας της βλάστησης ελήφθησαν υπόψη τόσο οι παλαιές όσο και οι νέες χαρτογραφήσεις, ενώ από καμία διάταξη δεν προκύπτει ότι απαγορεύεται να συνεκτιμηθούν, για να υπολογισθεί η εκτιμώμενη απώλεια εκτάσεων, εκτός από τα δεδομένα που προέκυψαν από τις καταγραφές πεδίου, και παλαιότερες σχετικές χαρτογραφήσεις, αφού μια τέτοια συνεκτίμηση θα συνέβαλε κατ' αρχήν στη διαμόρφωση πληρέστερης εικόνας για την κατάσταση των οικοτόπων και επομένως, για την προστασία τους. ΙΗ) Η αξιολόγηση των επιπτώσεων των έργων στους οικοτόπους και τα ενδιαιτήματα της πανίδας περιορίζεται στην έκταση των οικοτόπων που θα καταστραφούν άμεσα στα γήπεδα των ΑΣΠΗΕ και στην επιφάνεια των νέων οδών και όχι στην υποβάθμιση που θα προκύψει λόγω του κατακερματισμού τους. Η όποια αναφορά της ΕΟΑ - ΕΖΔ στην υποβάθμιση αυτή περιορίζεται σε «ευχετικές διατυπώσεις» (βλ. ΕΟΑ - ΕΖΔ κεφ. 4 παρ. 4.3.2 για τα είδη πανίδας και παρ. 4.3.3 για τα είδη χειροπτέρων). Στο κεφ. 1 παρ. 1.3.4.1 της ΕΟΑ - ΕΖΔ αναφέρονται τα εξής: «Σε ό,τι αφορά στους τύπους οικοτόπων, οι δυνητικές επιπτώσεις από το έργο σχετίζονται κυρίως με την απώλεια έκτασης (ή υποβάθμιση) των οικοτόπων στη φάση κατασκευής, κατά την εκχέρωση για τα έργα του ΑΣΠΗΕ (πλατείες, οδοποιία κ.λπ.) ... Δεν εξετάζονται άλλες παράμετροι

που δύνανται να σχετίζονται με την κατάσταση των τύπων οικοτόπων (π.χ. αντιπροσωπευτικότητα, βαθμός διατήρησης κ.λπ.) καθώς για το προτεινόμενο έργο και τα χαρακτηριστικά του (π.χ. η οδοποιία αφορά κυρίως σε χωματόδρομους μικρού πλάτους και περιορισμένης κίνησης) δεν προκύπτει ότι επέρχονται άλλες αλλαγές στα βιοτικά και αβιοτικά χαρακτηριστικά του τόπου (ιδίως στη δομή και τη δυναμική των οικοτόπων, στις οικοσυστημικές λειτουργίες του τόπου, στη δυνατότητα αποκατάστασης ενός οικοτόπου στο σύνολο της ΕΖΔ) ή αξιόλογος κατακερματισμός των ενδιαιτημάτων. Η “Αντιπροσωπευτικότητα” (δηλαδή ο βαθμός του πόσο τυπικό παράδειγμα του εν λόγω τύπου οικοτόπου είναι η έκταση της περιοχής μελέτης) δεν δύναται να επηρεαστεί αφού από την υπό εξέταση επένδυση δεν επηρεάζεται σημαντικά η χλωριδική του σύνθεση ή άλλα επιμέρους οικολογικά χαρακτηριστικά του. Ο “Βαθμός Διατήρησης” τέλος δεν επηρεάζεται, αφού εκτός της εκχέρσωσης η υπό εξέταση επένδυση δεν δύναται να τροποποιήσει βασικές οικοσυστημικές διεργασίες, τη δομή ή τη δυναμική των οικοτόπων ή τη δυνατότητα του οικοτόπου για αποκατάσταση». Με τα δεδομένα αυτά, ο ως άνω λόγος είναι απορριπτέος, αφού από την ΕΟΑ - ΕΔΖ αιτιολογείται η εξέταση των εν προκειμένω κρίσιμων συγκεκριμένων μόνο επιπτώσεων του έργου στους οικοτόπους, η αιτιολογία δε αυτή δεν πλήττεται με ειδικότερους ισχυρισμούς από τους αιτούντες. Κ) Στον Πίνακα 17 της παρ. 4.2.1 του κεφ. 4 της ΕΟΑ - ΕΖΔ, αλλά και στον Χάρτη 1 αυτής, ως προς τη χαρτογράφηση των τύπων οικοτόπων παρουσιάζονται τα ίδια μωσαϊκά βλάστησης με διαφορετικό τρόπο, χωρίς, όμως, να καθίσταται φανερό ποια είναι η μεταξύ τους διαφορά. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αόριστος, διότι δεν προσδιορίζεται η διάταξη, η οποία, κατά την άποψη των αιτούντων, παραβιάστηκε εν προκειμένω, ούτε το ζημιογόνο αποτέλεσμα που επήλθε από τη διαφορετική αυτή, κατά τους αιτούντες, αποτύπωση. ΚΑ) Στην παρ. 4.2.1 του κεφ. 4 της ΕΟΑ - ΕΖΔ, όπου γίνεται εκτίμηση της απώλειας έκτασης ανά τύπο οικοτόπου, δεν συνεκτιμώνται τα μωσαϊκά βλάστησης. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋποθέσεως, διότι από την ανωτέρω παράγραφο της ΕΟΑ - ΕΖΔ, στην οποία αναφέρονται ρητώς τα μωσαϊκά βλάστησης, προκύπτει ότι αυτά λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση των επιπτώσεων. ΚΒ) Από την ΕΟΑ - ΖΕΠ προκύπτει ότι η οριοθέτηση των επικρατειών του Μπούφου γύρω από τις θέσεις φωλιάσματος δεν έχει προκύψει από εργασίες πεδίου, αλλά πραγματοποιήθηκε «πιθανολογικά», χωρίς να ακολουθηθεί η ενδεδειγμένη στη διεθνή βιβλιογραφία μεθοδολογία. Συγκεκριμένα, η οριοθέτηση των επικρατειών προέκυψε από τυπική χωρική ανάλυση γύρω από τις θέσεις φωλιάσματος που εντοπίστηκαν, ακολουθώντας τη μορφολογία του τοπίου, και όχι με τη μεθοδολογία της χαρτογράφησης επικράτειας, η οποία είναι η τυπική για την οριοθέτηση της επικράτειας των ειδών. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος, διότι αμφισβητεί την επιστημονική μέθοδο, που ακολουθήθηκε για την οριοθέτηση της επικράτειας του Μπούφου γύρω από τις εντοπισμένες θέσεις φωλιάσματος, χωρίς, μάλιστα, οι αιτούντες να επικαλούνται, και πολύ περισσότερο να αποδεικνύουν, ότι η μέθοδος που ακολουθήσαν οι μελετητές δεν ήταν επιστημονικώς ενδεδειγμένη. ΚΓ) Στην ΕΟΑ - ΖΕΠ δεν εφαρμόστηκε καμία ποσοτική μεθοδολογία για τη χωρική αποτίμηση (χαρτογράφηση) της διαβάθμισης της συχνότητας παρουσίας του Μπούφου εντός της ΠΕΠ, με αποτέλεσμα να μην είναι διαθέσιμη καμία ποσοτική

εκτίμηση του κινδύνου πρόσκρουσης του Μπούφου με τις ανεμογεννήτριες ή το υπέργειο δίκτυο υψηλής τάσης. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, αφού, όπως προκύπτει από τα διαλαμβανόμενα στο κεφ. 6 παρ. 6.2.1 της ΕΟΑ - ΖΕΠ, από τις καταγραφές πεδίου προέκυψαν τα σημεία στα οποία διαπιστώθηκε η παρουσία του Μπούφου στην ΠΕΠ, ενώ οι αιτούντες δεν προσδιορίζουν κάποια διάταξη, από την οποία να προκύπτει ότι οι μελετητές όφειλαν να εφαρμόσουν ορισμένη «ποσοτική μεθοδολογία για τη χωρική αποτίμηση (χαρτογράφηση) της διαβάθμισης της συχνότητας παρουσίας του Μπούφου εντός της ΠΕΠ».

39. Επειδή, από τα εκτεθέντα στην προηγούμενη σκέψη προκύπτει ότι οι λόγοι ακυρώσεως που αφορούν τις ΕΟΑ - ΕΖΔ και ΕΟΑ - ΖΕΠ είναι απορριπτέοι με την παρατεθείσα για καθέναν από αυτούς αιτιολογία. Και τούτο, ανεξαρτήτως του εάν οι επισημαινόμενες με τους λόγους αυτούς παραλείψεις, και αληθείς υποτιθέμενες, θα μπορούσαν να οδηγήσουν όλες αναγκαίως σε ακύρωση των προσβαλλομένων πράξεων ή του εάν οι λόγοι αυτοί προβάλλονται παραδεκτώς το πρώτον ενώπιον του Δικαστηρίου με την αίτηση ακυρώσεως. Τούτο δε εν όψει του ότι οι λόγοι αυτοί αφορούν τη διαδικασία που τηρήθηκε για τη σύνταξη των ΕΟΑ - ΕΖΔ και ΕΟΑ - ΖΕΠ ή την ορθότητα τεχνικών και επιστημονικών εκτιμήσεων που περιέχονται στις μελέτες αυτές, η ορθότητα, όμως, των οποίων δεν υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο, όπως σε τέτοιο έλεγχο δεν μπορεί να υποβληθούν ούτε στοιχεία προσκομιζόμενα το πρώτον στο Δικαστήριο προς ανατροπή των περιεχομένων στις ως άνω μελέτες εκτιμήσεων. Εξάλλου, οι εν λόγω μελέτες είχαν υποβληθεί στη διαδικασία της δημόσιας διαβούλευσης, κατά την οποία μπορούσαν και έπρεπε να έχουν υποβληθεί στη Διοίκηση αντιρρήσεις, όπως οι ανωτέρω, ώστε τόσο η Διοίκηση όσο και οι μελετητές να έχουν τη δυνατότητα να τις λάβουν υπόψη και, ενδεχομένως, να προβούν στις αναγκαίες ενέργειες για να διορθωθούν ενδεχόμενες πλημμελίες στην ακολουθηθείσα διαδικασία πριν από τη σύνταξη του τελικού κειμένου των μελετών και την έκδοση της τελικής αποφάσεως περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή και λειτουργία του επιμάχου έργου, πράγμα που θα συντελούσε και στην ταχύτερη διεκπεραίωση της διαδικασίας αδειοδοτήσεως του εν λόγω έργου, όπως επιβάλλεται και από τις διατάξεις του άρθρου 13 της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ, η οποία θέτει, κατά τα εκτεθέντα στη σκέψη 10, συγκεκριμένους δεσμευτικούς στόχους ως προς το μερίδιο συμμετοχής της παραγόμενης από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας, τους οποίους υποχρεούνται (με εξαίρεση την περίπτωση ανωτέρας βίας, κατά το άρθρο 5 παρ. 2 της ως άνω Οδηγίας) κάθε κράτος μέλος να εκπληρώσει έως το έτος 2020.

40. Επειδή, οι αιτούντες προβάλλουν επίσης ότι οι προαναφερθείσες ΕΟΑ - ΕΖΔ και η ΕΟΑ - ΖΕΠ είναι πλημμελείς κατά το περιεχόμενο και την τεκμηρίωση, διότι σε αυτές δεν περιλαμβάνονται όλα τα δεδομένα της περιοχής, όπως αυτά καταγράφονται στην από 25.7.2017 γνωμοδότηση, που έχουν συντάξει τρεις επιστήμονες, με ειδικότητα γεωγράφου - βιολόγου, δασολόγου - βοτανολόγου και βιολόγου - βιοχημικού, και προσκομίζουν οι αιτούντες. Ειδικότερα, προβάλλεται ότι, όπως προκύπτει από την ως άνω γνωμοδότηση, στην περιοχή εγκατάστασης του έργου έχει διαπιστωθεί η ύπαρξη αφ' ενός μεν ενός νέου κρισίμως κινδυνεύοντος και απειλούμενου είδους χλωρίδας με την ονομασία *Allium iatrouinum*, η καταγραφή του οποίου στην περιοχή του έργου δημοσιεύθηκε μεν

τον Μάρτιο του 2017, αλλά, κατά τους αιτούντες, «προφανώς» προϋπήρχε στην περιοχή, και αφ' ετέρου γυπών και ειδικώς του είδους *Gyps fulvus*, η παρουσία του οποίου στην περιοχή καταγράφηκε μεν επισήμως για τελευταία φορά το έτος 1997, αλλά, κατά τους αιτούντες, υφίστανται «αποχρώσεις και επαρκείς ενδείξεις» για την ύπαρξή του στην περιοχή μέχρι σήμερα, ενόψει του ότι τα ενδιαίτηματά του είδους καταγράφονται στην Κροατία, ενώ κατά τους χειμερινούς μήνες το είδος εντοπίζεται στη Νάξο, από τον συνδυασμό δε των δύο αυτών θέσεων εντοπισμού του «καθίσταται μαθηματικά βέβαιο ότι, για κάποιο κρίσιμο χρονικό διάστημα, το είδος βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή της Εύβοιας, δεδομένου ότι το νησί συνιστά πέρασμα στη διαδρομή του από την Κροατία στη Νάξο». Με τα δεδομένα αυτά, οι αιτούντες προβάλλουν ότι οι επίμαχες ΕΟΑ ελέγχονται ως ελλιπείς και πλημμελώς τεκμηριωμένες ως προς την περιγραφή, καταγραφή και ανάλυση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής εγκατάστασης του έργου, εφ' όσον σε αυτές δεν αναφέρεται η παρουσία των δύο ως άνω ειδών. Ο λόγος αυτός ακυρώσεως, εκτός του ότι, όπως διατυπώνεται, στηρίζεται σε υποθετικούς ισχυρισμούς, είναι απορριπτέος προεχόντως ως απαράδεκτος, διότι στηρίζεται στην ανωτέρω γνωμοδότηση, η οποία έχει συνταγεί μετά την έκδοση και της τελευταίας από τις προσβαλλόμενες πράξεις (υπ' αριθ. .../19.10.2016) και, επομένως, δεν έχει τεθεί προηγουμένως υπόψη της Διοικήσεως, αλλά προσκομίζεται για πρώτη φορά στο Δικαστήριο (με το πέμπτο κατά σειρά υποβληθέν πρόσθετο δικόγραφο υπ' αριθ. .../14.9.2017). Απορριπτέος ως απαράδεκτος είναι και ο ως άνω λόγος ακυρώσεως, κατά το μέρος που με αυτόν πλήσσεται η νομιμότητα και η επάρκεια της αιτιολογίας των ΕΟΑ - ΕΖΔ και ΕΟΑ - ΖΕΠ κατ' επίκληση του περιεχομένου της ανωτέρω προσκομισθείσης το πρώτον στο Δικαστήριο γνωμοδότησεως. Εξ άλλου, ως προς τη δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων από το σχεδιαζόμενο έργο καθ' εαυτό και σε συνδυασμό με άλλα έργα που έχει γίνει με την νεότερη ΜΠΕ και τις συνοδεύουσες αυτήν ΕΟΑ - ΖΕΠ και ΕΟΑ - ΕΖΔ, εν όψει και των νεότερων, μεταγενεστέρων της αρχικής ΑΕΠΟ, δεδομένων που ελήφθησαν υπόψη, δεν προβάλλονται συγκεκριμένοι λόγοι ακυρώσεως με τα πρόσθετα δικόγραφα.

41. Επειδή, οι αιτούντες προβάλλουν ότι η προσβαλλόμενη ΑΕΠΟ, όπως τροποποιήθηκε, παραβιάζει το άρθρο 5B παρ. 4 της υπ' αριθ. Η.Π. 37338/1807/Ε 103/2010 κοινής υπουργικής αποφάσεως, εφ' όσον δεν τηρεί την επιβαλλόμενη από το άρθρο αυτό υποχρέωση χρήσης υπόγειων καλωδίων μεταφοράς ρεύματος, η οποία επιβάλλεται ειδικώς στην περίπτωση αδειοδοτήσεως ΑΣΠΗΕ εντός ΖΕΠ, αλλά προβλέπει υπέργειο Δίκτυο Υψηλής Τάσης 150 kV, μήκους είκοσι τριών χιλιομέτρων και τριακοσίων μέτρων (23,3 χλμ.) με 74 πυλώνες, με την εξαίρεση ενός μόνο μικρού τμήματος διακοσίων (200) μ. στη θέση «Μπούρος», όπου προβλέπεται τα καλώδια μεταφοράς ρεύματος να τοποθετηθούν υπογείως.

42. Επειδή, κατά την παρατεθείσα στη σκέψη 17 διάταξη του άρθρου 5B της υπ' αριθ. Η.Π. 37338/1807/Ε. 103/2010 κοινής υπουργικής αποφάσεως, το οποίο προστέθηκε με το άρθρο 2 της Η.Π. 8353/276/Ε 103/17.2.2012 όμοιας, προκύπτει ότι η υποχρέωση χρήσεως υπόγειων καλωδίων μεταφοράς ρεύματος εντός ΖΕΠ ισχύει προκειμένου περί έργων, οι αποφάσεις περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων των οποίων εκδίδονται σύμφωνα με το ν. 4014/2011. Επομένως, η υποχρέωση αυτή δεν ίσχυε κατά τον χρόνο εκδόσεως της αρχικής ΑΕΠΟ, αλλά ίσχυε κατά τον

χρόνο εκδόσεως της τελευταίας αποφάσεως περί τροποποιήσεως αυτής το έτος 2016. Εξ άλλου, στην αρχική ΑΕΠΟ προβλεπόταν για τη μεταφορά της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας η κατασκευή, μεταξύ άλλων, υπόγειου Δικτύου Μέσης Τάσης 20kV ή 33kV επί υφιστάμενης οδοποιίας 99,7 χλμ. και επί νέας διανοιχθείσης περίπου 9,8 χλμ. και εναέριου Δικτύου Υψηλής Τάσης 150kV μήκους 22,7 χλμ. περίπου (με εξαίρεση τμήμα περίπου 700 μ. στο νοτιότερο άκρο, στη θέση «Μπούρος», το οποίο προβλεπόταν ότι «θα υπογειοποιηθεί»). Περαιτέρω, στην τελευταία τροποποίηση της προσβαλλόμενης ΑΕΠΟ, με την υπ' αριθ. .../19.10.2016 απόφαση, για τη μεταφορά της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας προβλέπεται η κατασκευή, μεταξύ άλλων, υπόγειου Δικτύου Μέσης Τάσης 30 kV επί υφιστάμενης οδοποιίας 99,7 χλμ. και επί νέας διανοιχθείσης $9,8+1,43 = 11,23$ χλμ. περίπου και εναέριου Δικτύου Υψηλής Τάσης 150 kV στο τμήμα ΠΕ Ευβοίας, μήκους 23,3 χλμ. περίπου (με εξαίρεση τμήμα περίπου 200 μ. στο νοτιότερο άκρο, στη θέση «Μπούρος», το οποίο θα υπογειοποιηθεί). Από την αντιπαραβολή της ΑΕΠΟ όπως είχε αρχικώς με την πράξη της τελευταίας τροποποιήσεώς της το έτος 2016 προκύπτει ότι η κατασκευή εναέριου Δικτύου Υψηλής Τάσης 150 kV μήκους 22,7 χλμ. περίπου προβλεπόταν ήδη από την ΑΕΠΟ, όπως είχε αρχικώς, κατά την έκδοση της οποίας δεν ίσχυε η επικαλούμενη από τους αιτούντες διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 2 της Η.Π. 8353/276/Ε 103/17.2.2012 κοινής υπουργικής αποφάσεως, ενώ με την τελευταία τροποποίηση της ΑΕΠΟ, κατά την οποία ίσχυε η ως άνω διάταξη, προβλέφθηκε η επέκταση του ως άνω εναέριου δικτύου κατά 0,6 χλμ. Ωστόσο, ο ως άνω λόγος ακυρώσεως είναι απορριπτέος ως αόριστος, διότι με αυτόν δεν προβάλλεται ότι η ως άνω επέκταση του εναέριου δικτύου κατά 0,6 χλμ. προβλέπεται να πραγματοποιηθεί εντός ΖΕΠ, αφού η μεταφορά αυτή θα μπορούσε να αναφέρεται στην μεταφορά του ρεύματος εκτός της περιοχής της ΖΕΠ. Άλλωστε, αφ' ενός μεν η ανωτέρω διάταξη που επικαλούνται οι αιτούντες δεν απαγορεύει απολύτως τη χρήση υπέργειων καλωδίων, αλλά την επιτρέπει κατ' εξαίρεση, και αφ' ετέρου στο τεύχος Β' της αρχικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων με τίτλο «Δίκτυο Διασύνδεσης Καρύστου - Ραφήνας» στο κεφ. 3 και ειδικότερα στο κεφ. 3.1.2.1 (σελ. 36 επ.) παρουσιάζονται οι επιπτώσεις της κατασκευής του εναέριου δικτύου μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας στο φυσικό περιβάλλον, τα συμπεράσματα δε της μελέτης αυτής δεν αντικρούονται από τους αιτούντες με συγκεκριμένους ισχυρισμούς. Και τούτο, ανεξαρτήτως της βασιμότητας του προβαλλόμενου από τις παρεμβαίνουσες εταιρείες ισχυρισμού ότι η θεσπιζόμενη με την ανωτέρω διάταξη της υπ' αριθ. Η.Π. 37338/1807/Ε 103/2010 κοινής υπουργικής αποφάσεως υποχρέωση, αναφερόμενη σε δίκτυο, αφορά μόνο τα χρησιμοποιούμενα στη μέση τάση καλώδια και όχι εκείνα της υψηλής τάσης, στα οποία αναφέρεται ο λόγος ακυρώσεως, και ότι ο όρος «δίκτυο», που χρησιμοποιείται στην ως άνω διάταξη, αφορά μόνο τη μέση τάση και όχι την υψηλή, ως προς την οποία ο αντίστοιχος όρος είναι, κατά νόμο, «σύστημα» και όχι «δίκτυο».

43. Επειδή, οι αιτούντες προβάλλουν ότι η προσβαλλόμενη ΑΕΠΟ αντίκειται στις κατοχυρωμένες στο κοινοτικό δίκαιο αρχές της πρόληψης και της προφύλαξης, στην παρ. 1 του άρθρου 24 του Συντάγματος που προβλέπει την υποχρέωση του Κράτους να λαμβάνει προληπτικά και αποκαταστατικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά και στο άρθρο 26 του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού

Σχεδιασμού για τις ΑΠΕ, που επιτάσσει την αποκατάσταση των χώρων εγκατάστασης ΑΠΕ με βάση συγκεκριμένο σχέδιο δράσης. Προβάλλεται επίσης ότι ούτε η ΜΠΕ ούτε η προσβαλλόμενη ΑΕΠΟ περιέχει καμία πρόβλεψη ως προς την αποκατάσταση του περιβάλλοντος μετά την παύση λειτουργίας του έργου και ότι στην ΑΕΠΟ δεν υπάρχει οποιαδήποτε εγγύηση για την εξασφάλιση ότι με την δαπάνη αποκαταστάσεως θα επιβαρυνθεί ο κύριος του έργου. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋποθέσεως. Και τούτο: διότι α) στο κεφ. 9 (σελ. 292) της αρχικής ΜΠΕ και στο πλαίσιο των προτεινόμενων περιβαλλοντικών όρων αναφέρεται ότι: «Σε περίπτωση που για οποιονδήποτε λόγο ο ανάδοχος και φορέας υλοποίησης του έργου παύσει τη λειτουργία των αιολικών πάρκων, οφείλει να απομακρύνει τις εγκαταστάσεις και τον εξοπλισμό που χρησιμοποίησε και οι εκτάσεις επανέρχονται στη διαχείριση της αρμόδιας δασικής υπηρεσίας. Επιπλέον ο ανάδοχος και φορέας υλοποίησης του έργου οφείλει να αποκαταστήσει τον χώρο και να τον επαναφέρει κατά το δυνατόν στην προτέρα κατάσταση», β) η προσβαλλόμενη ΑΕΠΟ, όπως τροποποιήθηκε τελικώς με την υπ' αριθ. .../19.10.2016 απόφαση (βλ. τις παρ. 2 και 4 αυτής), προβλέπει στον μεν όρο 45.20 της ενότητας (δ) «Φάση κατασκευής» ότι: «Σε περίπτωση που για οποιοδήποτε λόγο παύσει η λειτουργία του αιολικού πάρκου η κατασκευάστρια εταιρεία οφείλει να απομακρύνει τις εγκαταστάσεις που τοποθέτησε εντός της εκτάσεως και να αποκαταστήσει το χώρο επέμβασης σύμφωνα με τη μελέτη αποκατάστασης που θα συνταχθεί και θα εγκριθεί αρμοδίως, επαναφέροντας την έκταση στην αρχική της μορφή», στη δε ενότητα (η) ότι: «Σε περίπτωση οριστικής παύσης λειτουργίας του έργου ή τμήματος αυτού, ο φορέας υποχρεούται στην αποξήλωση των εγκαταστάσεων και οριστική αποκατάσταση του περιβάλλοντος σύμφωνα με τις υποδείξεις των αρμόδιων υπηρεσιών». Και τούτο ανεξαρτήτως του ότι η υποχρέωση αποκαταστάσεως της περιοχής που θα καταληφθεί από το έργο μετά την παύση λειτουργίας του προβλέπεται ρητώς από το άρθρο 26 του εγκριθέντος με την υπ' αριθ. 49828/2008 απόφαση ΕΠΧΣ/ΑΠΕ, το οποίο ορίζει ότι: «Οι κάτοχοι αδειών λειτουργίας εγκαταστάσεων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ υποχρεούνται, πριν από την καθ' οιονδήποτε τρόπο παύση λειτουργίας της εγκατάστασης, να αποκαθιστούν, με δικές τους δαπάνες και σύμφωνα με τους συγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, τους σχετικούς χώρους, μεριμνώντας ιδίως για την αποξήλωση και ασφαλή απομάκρυνση των εγκαταστάσεων, την αποκατάσταση της αυτόχθονης βλάστησης και την εν γένει επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση εφόσον αυτό είναι τεχνικά εφικτό». Εξ άλλου, εν όψει και των ανωτέρω σαφών ορισμών της νομοθεσίας, από καμία διάταξη νόμου δεν επιβάλλεται ο φορέας του έργου, κατά τη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησεως αυτού, να παρέχει προσθέτως εγγύηση που να διασφαλίζει ότι το έργο, μετά το πέρας της λειτουργίας του, θα αποξηλωθεί με δικά του έξοδα.

44. Επειδή, οι αιτούντες προβάλλουν ότι η υπ' αριθ. .../19.10.2016 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, με την οποία τροποποιήθηκε η αρχική ΑΕΠΟ του επιμάχου έργου, παραβιάζει τα άρθρα 20 παρ. 1 του ν. 2690/1999, 2 παρ. 3 και 4, 3 παρ. 2B και 19 του ν. 4014/2011 καθώς και την υπ' αριθ. 1649/14.1.2014 κυα (Β' 45) και είναι ακυρωτέα, διότι ερείδεται σε ανεπίκαιρες γνώμες των αρμόδιων οργάνων. Ειδικότερα, για την έκδοσή της ελήφθησαν υπόψη γνωμοδοτήσεις (βλ.

τα σημεία ... του προοιμίου της ανωτέρω υπ' αριθ. .../19.10.2016 αποφάσεως), οι οποίες είχαν μεν εκδοθεί ενόψει της ΜΠΕ για την τελευταία τροποποίηση του έργου, όχι, όμως, του τελικού τεύχους αυτής, το οποίο υποβλήθηκε για έγκριση μετά την ημερομηνία εκδόσεως των ως άνω γνωμοδοτήσεων. Τούτο δε ισχύει, κατά τους αιτούντες, τουλάχιστον για την περίπτωση της οδοποιίας του επίδικου έργου, για την οποία οι γνωμοδοτούσες αρχές είχαν υπόψη τους διαφορετικά δεδομένα από εκείνα που τελικώς περιλαμβάνονται στο τελικό τεύχος της ΜΠΕ. Ειδικότερα, η υπ' αριθ. .../26.7.2016 γνωμοδότηση της Διεύθυνσης Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας (σημείο ... του προοιμίου της υπ' αριθ. .../19.10.2016 υπουργικής αποφάσεως) εκδόθηκε πριν από την υποβολή για έγκριση του τεύχους της ΜΠΕ, όπως αυτό τελικώς διαμορφώθηκε, αφού το εν λόγω τεύχος της ΜΠΕ εκπονήθηκε σε συμμόρφωση με τα διαλαμβανόμενα στην ως άνω γνωμοδότηση, με την οποία επήλθε ουσιώδης μεταβολή των τεχνικών προδιαγραφών της οδοποιίας του επιμάχου έργου. Ο λόγος αυτός, κατά το μέρος που αφορά στην ως άνω γνωμοδότηση της Διεύθυνσης Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, εφόσον, όπως δεν αμφισβητούν και οι αιτούντες, η υπ' αριθ. .../19.10.2016 υπουργική απόφαση εκδόθηκε με βάση τη ΜΠΕ, όπως αυτή τελικώς εκπονήθηκε, σε συμμόρφωση, μεταξύ άλλων, με την ως άνω γνωμοδότηση. Εφ' όσον δε η ΜΠΕ είχε συμμορφωθεί με τις περιεχόμενες στην εν λόγω γνωμοδότηση υποδείξεις, δεν συνέτρεχε κανέναν λόγο να ζητηθεί και πάλι η γνώμη της ίδιας ως άνω υπηρεσίας. Σε ό,τι αφορά στις λοιπές γνωμοδοτήσεις ο λόγος είναι απορριπτέος ως αόριστος, διότι δεν προσδιορίζεται πώς σχετίζεται το περιεχόμενο των λοιπών γνωμοδοτήσεων που ελήφθησαν υπόψη για την έκδοση της υπ' αριθ. .../19.10.2016 υπουργικής αποφάσεως με τις τροποποιήσεις που επέφερε στην οδοποιία του έργου η ΜΠΕ, όπως διαμορφώθηκε τελικώς σε συμμόρφωση με την προαναφερθείσα γνωμοδότηση. Εν πάση δε περιπτώσει, εφ' όσον το τελικό κείμενο της ΜΠΕ, το οποίο ελήφθη υπόψη κατά την έκδοση της ανωτέρω υπουργικής αποφάσεως, είχε συμμορφωθεί προς τις περιεχόμενες σε όλες τις γνωμοδοτήσεις των διαφόρων υπηρεσιών υποδείξεις (όπως βεβαιώνεται στο σημείο 75 της εν λόγω αποφάσεως και εν πάση περιπτώσει δεν αμφισβητούν οι αιτούντες), δεν συνέτρεχε κανέναν λόγο, κατά τα προεκτεθέντα, να ζητηθεί και πάλι η γνώμη των υπηρεσιών αυτών.

45. Επειδή, με τη δεύτερη από τις κρινόμενες αιτήσεις, όπως συμπληρώθηκε με δικόγραφα προσθέτων λόγων, προβάλλεται ότι οι προσβαλλόμενες άδειες εγκαταστάσεως και οι τροποποιητικές τους πράξεις είναι μη νόμιμες και ακυρωτές, διότι στηρίζονται στην προσβαλλόμενη με την πρώτη αίτηση ακυρώσεως απόφαση περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων του επιμάχου έργου, όπως αυτή τροποποιήθηκε με τις μεταγενέστερες πράξεις, η οποία είναι μη νόμιμη και ακυρωτέα. Ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος, εφ' όσον, ενόψει των εκτεθέντων στις προηγούμενες σκέψεις, η αίτηση ακυρώσεως, η οποία στρέφεται κατά της αποφάσεως περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων του επιμάχου έργου, όπως αυτή τροποποιήθηκε με τις μεταγενέστερες πράξεις, είναι απορριπτέα.

46. Επειδή, οι αιτούντες προβάλλουν περαιτέρω ότι οι προσβαλλόμενες άδειες εγκατάστασης είναι μη νόμιμες και ακυρωτές, διότι εκδόθηκαν κατά παράβαση

των διατάξεων των άρθρων 7 και 8 του ν. 3468/2006 και του άρθρου 8 της υπ' αριθ. Δ6/Φ1/οικ. 13310/18.6.2007 αποφάσεως του Υπουργού Ανάπτυξης, σύμφωνα με τις οποίες πριν από την έκδοση των αδειών εγκατάστασης έπρεπε να έχουν εκδοθεί άδειες επεμβάσεως στο δάσος και τις δασικές εκτάσεις που επηρεάζονται από την κατασκευή των επίδικων έργων. Είναι δε αδιάφορο, κατά τους αιτούντες, ότι κατά τον χρόνο εκδόσεως των προσβαλλόμενων πράξεων ίσχυε το άρθρο 12 παρ. 1 του ν. 4014/2011, με το οποίο είχε καταργηθεί η έγκριση επεμβάσεως σε δάση και δασικές εκτάσεις ως αυτοτελής πράξη, αφού κατά τη σύμφωνη με το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος ερμηνεία της διατάξεως αυτής, η κατάργηση της άδειας επεμβάσεως σε δάσος ή δασική έκταση αφορά αποκλειστικά και μόνο την αδειοδοτική διαδικασία σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, για την οποία η ΑΕΠΟ έχει εκδοθεί μετά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού και σύμφωνα με τη διαδικασία που αυτός προβλέπει (προηγούμενη αιτιολογημένη γνώμη της αρμόδιας δασικής υπηρεσίας για την επέμβαση). Το συμπέρασμα αυτό, εξάλλου, δεν αναιρείται, κατά τους αιτούντες, ούτε από την υπ' αριθ. 4709.111/14.12.2011 εγκύκλιο του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, η οποία είναι ανυπόστατη, διότι, παρά το γεγονός ότι είναι κανονιστική πράξη, δεν έχει δημοσιευθεί. Τέλος, το ως άνω συμπέρασμα δεν αναιρείται ούτε από τη διάταξη του άρθρου 39 παρ. 11 του ν. 4062/2012, αφ' ενός μεν διότι η διάταξη αυτή είναι αντίθετη στη συνταγματικά προβλεπόμενη προστασία του δάσους και αφ' ετέρου διότι κατ' ουσίαν κυρώνει τις προσβαλλόμενες άδειες, συνιστώντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, ανεπίτρεπτη επέμβαση σε εκκρεμή δίκη.

47. Επειδή, στο άρθρο 8 παρ. 3 του ν. 3468/2006, το οποίο ίσχυε κατά τον χρόνο εκδόσεως της αρχικής ΑΕΠΟ (υπ' αριθ. .../21.9.2011) για το επίμαχο έργο, όπως αυτό είχε αρχικώς σχεδιασθεί, οριζόταν ότι: «Μετά την έκδοση της άδειας παραγωγής από τη ΡΑΕ, ο ενδιαφερόμενος προκειμένου να του χορηγηθεί άδεια εγκατάστασης, ζητά ταυτόχρονα την έκδοση: α) Προσφοράς Σύνδεσης από τον αρμόδιο Διαχειριστή. β) Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ), κατά το άρθρο 4 του ν. 1650/1986, όπως ισχύει και γ) Άδειας Επέμβασης σε δάσος ή δασική έκταση, κατά την παρ. 2 του άρθρου 58 του ν. 998/1979 (Α' 289), εφ' όσον απαιτείται, ή γενικά των αναγκαίων αδειών για την απόκτηση του δικαιώματος χρήσης της θέσης εγκατάστασης του έργου». Εξ άλλου, στο άρθρο 8 της υπ' αριθ. Δ6/Φ1/οικ. 13310 αποφάσεως του Υπουργού Ανάπτυξης, με τίτλο «Διαδικασία έκδοσης αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας» (Β' 1153/10.7.2007), το οποίο επίσης ίσχυε κατά τον χρόνο εκδόσεως της ανωτέρω αρχικής ΑΕΠΟ, οριζόταν ότι: «Υποβολή αίτησης για λήψη άδειας εγκατάστασης. 1. Μετά την έκδοση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, ο κάτοχος της άδειας παραγωγής υποβάλλει αίτηση για έκδοση της άδειας εγκατάστασης στην Αρχή του άρθρου 3 της παρούσας. Η αίτηση συνοδεύεται από τα ακόλουθα δικαιολογητικά: α) Έγκριση Μελέτης Περιβαλλοντικών Όρων, β) ... γ) ...». Με βάση το νομοθετικό αυτό καθεστώς εκδόθηκε η αρχική ΑΕΠΟ, για την έκδοση δε αυτής δεν προηγήθηκε έγκριση επεμβάσεως σε δάσος ή δασική έκταση, αλλά προβλέφθηκε στο τεύχος ΣΤ' της ΜΠΕ, που προηγήθηκε της εκδόσεως της εν λόγω αρχικής ΑΕΠΟ, ότι, ενόψει του ότι, όπως προκύπτει από τις σχετικές πράξεις χαρακτηρισμού, οι ζώνες κατάληψης

του έργου εκτείνονται επί δασικών εκτάσεων, θα ακολουθήσουν οι εγκρίσεις επεμβάσεως επί δασικών εκτάσεων από τις αρμόδιες δασικές αρχές. Στη συνέχεια δημοσιεύθηκε ο ν. 4014/2011, στο άρθρο 12 (με τίτλο «Κατάργηση αδειών») του οποίου ορίστηκε ότι: «1. Με τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ... η έγκριση επέμβασης κατά την έννοια του έκτου κεφαλαίου του ν. 998/1979 (Α' 279) ... για έργα και δραστηριότητες κατηγορίας Α' ... καταργούνται αντικαθιστάμενες από την ΑΕΠΟ ... 2. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και των συναρμόδιων Υπουργών εξειδικεύονται περαιτέρω οι διαδικασίες για την εφαρμογή της παρ. 1 και καθορίζονται οι αναγκαίες λεπτομέρειες, προκειμένου να ενσωματωθούν στην ΑΕΠΟ οι διοικητικές πράξεις ή οι πράξεις για την έκδοση των οποίων απαιτούνται η προσκόμιση ή εξέταση των ίδιων δικαιολογητικών με αυτά της διαδικασίας έκδοσης της ΑΕΠΟ». Με βάση τη διάταξη αυτή, η οποία άρχισε να ισχύει από την έναρξη ισχύος του ν. 4014/2011 (21.9.2011), δηλαδή πριν από την έκδοση των προσβαλλόμενων αδειών εγκατάστασης (20.12.2011), καταργούνται εφεξής οι εγκρίσεις επεμβάσεως σε δάσος ή δασική έκταση, οι οποίες θεωρείται ότι ενσωματώνονται στη σχετική ΑΕΠΟ, εφ' όσον στο πλαίσιο εκδόσεως της εν λόγω ΑΕΠΟ έχει προηγηθεί αιτιολογημένη γνώμη της αρμόδιας δασικής υπηρεσίας ως προς το επιτρεπτό της εγκαταστάσεως του έργου αυτού σε δασική περιοχή, με κριτήρια αναφερόμενα στο είδος της επεμβάσεως αναφορικά με τη μορφή της βλαστήσεως και τη φύση του εδάφους (βλ. **ΣτΕ 3979/2015**). [Βλ. και την παρ. 4 του άρθρου 45 του ν. 998/1979 (όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 36 του ν. 4280/2014), στην οποία παραπέμπει η αφορώσα, μεταξύ άλλων, τους ΑΣΠΗΕ παρ. 3 περ. α' του άρθρου 53 του ν. 998/1979 (όπως και το άρθρο αυτό έχει αντικατασταθεί με τον ως άνω νεότερο νόμο) και κατά την οποία: «Σε περίπτωση που για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα ή έργο απαιτείται Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ) ... με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού ... τότε η έγκριση επέμβασης ενσωματώνεται αντίστοιχα σε αυτές».] Με τα δεδομένα αυτά, κατά τον χρόνο εκδόσεως των προσβαλλόμενων αδειών εγκαταστάσεως, ο νόμος δεν προέβλεπε ως προϋπόθεση για την έκδοσή τους την προηγούμενη έκδοση εγκρίσεως επεμβάσεως σε δάσος ή δασική έκταση και, ως εκ τούτου, οι πράξεις αυτές εκδόθηκαν νομίμως χωρίς την προηγούμενη έκδοση των σχετικών εγκρίσεων επεμβάσεως σε δασική έκταση. Στη συνέχεια, στη ΜΠΕ, η οποία συνετάγη υπό την ισχύ του ν. 4014/2011 και προηγήθηκε της εκδόσεως της υπ' αριθ. .../19.10.2016 αποφάσεως, με την οποία τροποποιήθηκε η αρχική ΜΠΕ ενόψει επανασχεδιασμού του έργου, προβλέφθηκε (κεφ. 3 παρ. 3.6) ότι: «Στο σύνολό τους οι ζώνες κατάληψης του έργου εκτείνονται επί δασικών εκτάσεων, όπως προκύπτει από τις αντίστοιχες Πράξεις Χαρακτηρισμού ... Για τις ως άνω ζώνες κατάληψης, εγκρίνεται από περιβαλλοντικής πλευράς μέσω της έγκρισης της παρούσας μελέτης, η έκδοση ΑΕΠΟ που ενσωματώνει σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν. 4014/2011 την έγκριση επέμβασης επί δασικών εκτάσεων ... Συνολικά ... με την έγκριση της παρούσας μελέτης και την έκδοση της Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) εγκρίνεται από περιβαλλοντικής πλευράς, η επέμβαση επί δασικών ... εκτάσεων, συνολικού εμβαδού ... 2.047 στρ. ... από τα οποία περίπου τα 1.198 στρ. αφορούν σε πραγματικές επεμβάσεις με τα υπόλοιπα να είναι καθαρά διοικητικού χαρακτήρα ...». Ενόψει δε των ανωτέρω, με την παρ. 2 της

προαναφερθείσης υπ' αριθ. .../19.10.2016 απόφασης προστέθηκαν στο τέλος της ενότητας (δ) «Φάση κατασκευής» της αρχικής ΑΕΠΟ, όπως είχε εν τω μεταξύ τροποποιηθεί, ορισμένοι όροι, προταθέντες με το υπ' αριθ. .../9.8.2016 έγγραφο της Διευθύνσεως Διαχείρισης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, δοθέντος ότι η ως άνω απόφαση περί εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων αποτελεί και έγκριση επέμβασης, σύμφωνα με την υπ' αριθ. 15277/23.3.2012 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κлиматικής Αλλαγής, με τίτλο «Εξειδίκευση διαδικασιών για την ενσωμάτωση στις αποφάσεις Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων ... της προβλεπόμενης από τις διατάξεις της Δασικής Νομοθεσίας έγκρισης επέμβασης, για έργα και δραστηριότητες κατηγοριών Α ... σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν. 4014/2011» (Β' 1077/9.4.2012), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 2 του άρθρου 12 του ν. 4014/2011. Ενόψει της νεότερης διατάξεως του άρθρου 12 του ν. 4014/2011 και του γεγονότος ότι υπό την ισχύ αυτού εκδόθηκε, κατόπιν γνωμοδοτήσεων των αρμοδίων δασικών υπηρεσιών, νέα, τροποποιητική της αρχικής, ΑΕΠΟ, με την οποία εγκρίθηκε νέα ΜΠΕ αφορώσα το επίμαχο έργο μετά τον επανασχεδιασμό του, που επηρέασε και τις καταλαμβανόμενες υπ' αυτού δασικές εκτάσεις (βλ. και ανωτ. σκ. 31), οι προσβαλλόμενες άδειες εγκαταστάσεως νομίμως εκδόθηκαν χωρίς την προηγούμενη έκδοση, ως αυτοτελών πράξεων, των σχετικών εγκρίσεων επεμβάσεως σε δασικές εκτάσεις από τις αρμόδιες δασικές υπηρεσίες· οι σχετικές, όμως, εγκρίσεις -τη νομιμότητα των οποίων δεν αμφισβητούν με συγκεκριμένους ισχυρισμούς οι αιτούντες και οι οποίες, όπως συνάγεται ενόψει και των παρατιθεμένων ανωτέρω αποσπασμάτων από τη νεότερη ΜΠΕ και των προστιθεμένων στην ενότητα (δ) «Φάση κατασκευής» της αρχικής ΑΕΠΟ όρων με την ως άνω τροποποιητική της εν λόγω ΑΕΠΟ απόφαση (βλ. σκ. 31), αφορούν το σύνολο του έργου και όχι μόνον τις επερχόμενες με την τελευταία αυτή απόφαση τροποποιήσεις ως προς τους καταλαμβανόμενους χώρους· έχουν ενσωματωθεί πλέον στην εν λόγω τελευταία τροποποιητική της αρχικής ΑΕΠΟ απόφαση (υπ' αριθ. .../19.10.2016). Συνεπώς, ο προβαλλόμενος στη σκέψη 46 λόγος ακυρώσεως είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Ενόψει δε του ότι, κατά τα προεκτεθέντα, είναι εφαρμοστέα στην προκειμένη περίπτωση ευθέως η διάταξη του άρθρου 12 του ν. 4014/2011 και οι απαιτούμενες εγκρίσεις επεμβάσεως σε δασικές εκτάσεις έχουν ήδη ενσωματωθεί στην τελευταία τροποποιητική της ΑΕΠΟ του επιμάχου έργου απόφαση, είναι απορριπτέος προεχόντως ως αλυσιτελής ο ισχυρισμός των αιτούντων περί αντισυνταγματικότητας των διατάξεων του άρθρου 39 παρ. 11 του ν. 4062/2012 [Α' 70, σύμφωνα με τις οποίες: «α) Από τη δημοσίευση του ν. 4014/2011 ... και μέχρι την έκδοση της απόφασης της παρ. 2 του άρθρου 12 αυτού, η αδειοδοτική διαδικασία σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ και των συνοδών αυτών έργων, συνεχίζεται ακωλύτως, στη βάση των αποφάσεων έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, ανεξαρτήτως του θεσμικού πλαισίου που ήταν σε ισχύ κατά τον χρόνο έκδοσής τους ... Για το ανωτέρω χρονικό διάστημα: αα) τα απαιτούμενα στοιχεία (δικαιολογητικά και μελέτες) που αποτελούσαν μέρος του φακέλου για την έκδοση της καταργηθείσας, με την παρ. 1 του άρθρου 12 του ν. 4014/2011, έγκρισης επέμβασης, προσκομίζονται στο πλαίσιο της σύνταξης και υπογραφής πρωτοκόλλου εγκατάστασης στην έκταση, όπου θα εγκατασταθεί ο σταθμός, από την οικεία δασική αρχή και μετά τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης

εφόσον απαιτείται ... δ) Η ισχύς της παρούσας παραγράφου άρχεται από την ημερομηνία δημοσίευσης του ν. 4014/2011 ...» βλ. σχετικώς και την υπ' αριθ. οικ. 4709.111/14.12.2011 (ορθή επανάληψη) εγκύκλιο του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής με θέμα «Διαδικασία χορήγηση αδειών εγκατάστασης σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση ΑΠΕ μετά την ισχύ του ν. 4014/2011 ... και μέχρι την έκδοση της να της παρ. 2 του άρθρου 12 του νόμου αυτού», δοθέντος ότι οι διατάξεις αυτές δεν είναι εν προκειμένω εφαρμοστέες.

48. Επειδή, ενόψει των ανωτέρω, πρέπει να απορριφθούν οι κρινόμενες αιτήσεις, ως προς τους υπό αύξοντες αριθμούς 1-3 στα δικόγραφα των αιτήσεων ακυρώσεως αιτούντες, και να γίνουν δεκτές ως προς αυτούς οι ασκηθείσες παρεμβάσεις.

Διατακτικό: Απορρίπτει τις αιτήσεις.

Παρατηρήσεις: «Τέλος» θα μπορούσε -σε δημοσιογραφική γλώσσα- να θεωρηθεί ότι βάζει η απόφαση 47/2018 του Ε' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας στις ελπίδες όσων ακόμα ίσως εκτιμούσαν ότι το Ανώτατο Ακυρωτικό μπορεί να αποτελέσει τροχοπέδη στη μαζική ανάπτυξη των βιομηχανικής κλίμακας αιολικών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας σε περιοχές με ιδιαίτερο περιβαλλοντικό και οικολογικό χαρακτήρα, σε συνέχεια προσφυγής οικολογικών οργανώσεων, πολιτών ή κινήσεων πολιτών.

Δεν είναι μόνο το γεγονός ότι απορρίφθηκε η αίτηση ακυρώσεως κατά της ΑΕΠΟ για την κατασκευή και λειτουργία του έργου «Αιολικοί Σταθμοί Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΣΠΗΕ) συνολικής ισχύος 167.9 MW (73 Α/Γ) [...] και των συνοδών σε αυτό έργων, του Δήμου Καρύστου του Νομού Ευβοίας και διασυνδετική Γραμμή Μεταφοράς 150KV των Αιολικών Πάρκων με το ΚΥΤ Παλλήνης διαμέσου των Δήμων Ραφήνας - Πικερμίου, Σπάτων - Αρτέμιδος, Παλλήνης και Παιανίας Νομού Αττικής εντός περιοχής που είναι ενταγμένη με τον κωδικό GR2420001 - «Όρος Όχη, κάμπος Καρύστου, Ποτάμι, Ακρωτήριο Καφηρέας και παράκτια θαλάσσια ζώνη» στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ, έχει χαρακτηριστεί ως «Τόπος Κοινοτικής Σημασίας» και επιπλέον έχει χαρακτηριστεί και ως «Ζώνη Ειδικής Προστασίας για την ορνιθοπανίδα», σύμφωνα με τις οδηγίες 79/409/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ, με τον Κωδικό GR2420012 - «Όρος Όχη, παράκτια ζώνη και νησίδες».

Είναι τρία ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εν λόγω απόφασης, στην οποία σημειωτέον δεν υπήρξε μειοψηφία, που -κατά τη γνώμη μου- δεν είναι μόνο άξια σχολιασμού, αλλά εντυπωσιάζουν.

Αφήνοντας παράμερα το ότι το Δικαστήριο έχει πειστεί αναφανδόν περί της αναγκαιότητας της ταχύτατης και ευρύτατης ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και την πάγια πλέον πεποίθησή του ότι οι όποιες σχετικές ενδοπεριβαλλοντικές συγκρούσεις μεταξύ ΑΣΠΗΕ και οικολογίας των περιοχών Natura 2000 μπορούν να αντιμετωπιστούν ικανοποιητικά στο επίπεδο της Εκτίμησης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των επιμέρους έργων, με την 47/2018 τίθενται με έμφαση οι εξής τρεις σημαντικές παράμετροι:

(Α) Καθιερώνεται πανηγυρικά το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ ως το μόνο αυθεντικό χωροταξικό ρυθμιστικό πλαίσιο το οποίο διέπει την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση το Περιφερειακό Πλαίσιο Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας προέβλεπε ότι πριν την εγκατάσταση ΑΣΠΗΕ στη Νότια Εύβοια και δη σε περιοχή Natura πρέπει να προηγηθεί η εκπόνηση ειδικής μελέτης για την οργανωμένη χωρική ανάπτυξη του Αιολικού Δυναμικού της Ν. Εύβοιας. Το ΣτΕ έκρινε ότι αυτή η ειδική μελέτη δεν αποτελεί προϋπόθεση για την αδειοδότηση ΑΣΠΗΕ στην περιοχή αυτή για δύο λόγους: (α) γιατί η περιοχή έχει χαρακτηριστεί ως Περιοχή Απόλυτης Προτεραιότητας για τη χωροθέτηση ΑΣΠΗΕ με το -μεταγενέστερο του Περιφερειακού Πλαισίου Στερεάς Ελλάδας- Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ και (β) τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης πρέπει να εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις των Ειδικών Πλαισίων.

(Β) Σε δύο σημεία το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των ΑΣΠΗΕ καίτοι ... έσφαλε, οι σχετικοί λόγοι των αιτούντων είναι απορριπτέοι. Ειδικότερα το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «δεν περιλαμβάνεται ειδική εκτίμηση των επιπτώσεων από την εκτέλεση του έργου στις καταλαμβανόμενες δασικές εκτάσεις, ούτε ειδική αιτιολόγηση της καταλήψεως αυτής, ούτε εξέταση εναλλακτικών λύσεων» και «η Περιοχή Έρευνας Πεδίου (ΠΕΠ) για την πανίδα έχει οριοθετηθεί σε ζώνη ακτίνας 500 μ. γύρω από τα έργα και όχι σε ζώνη ακτίνας ενός (1) χλμ. γύρω από τα γήπεδα ή τους χώρους κατάληψης, όπως προβλέπεται στο Παράρτημα 3.2.1 για εμβαδικά έργα της υποκατηγορίας Α1». Παρ' όλ' αυτά, το Δικαστήριο θεώρησε ότι με την εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής (πανίδα και χλωρίδα) αλλά και στο τοπίο, η απαίτηση του νόμου -όπως έχει ερμηνευθεί πάγια από τη νομολογία του ΣτΕ- για ειδική αιτιολόγηση της επεμβάσεως σε δασική έκταση καλύπτεται. Κατά τη γνώμη μας, οι ανάγκες της διατήρησης της δασοβιοκοινότητας και του δασογενούς περιβάλλοντος δεν μπορούν να εξομοιωθούν *a priori* με τις γενικές ανάγκες του περιβάλλοντος μιας περιοχής και του τοπίου του επομένως, καθώς δεν υπάρχει ειδική εκτίμηση των επιπτώσεων των έργων στο δασικό περιβάλλον, η προσέγγιση της 47/2018 φαίνεται ασυνεπής προς την μέχρι τούδε πάγια νομολογία του ΣτΕ επί του θέματος. Όσον αφορά την επιλογή του μελετητή να επιλέξει ακτίνα 500 μ. και όχι 1 χλμ., όπως προβλέπει η νομοθεσία, για την περιοχή έρευνας πεδίου στο πλαίσιο της Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης, το Δικαστήριο έκρινε ότι αρκούσε αυτή η ακτίνα μελέτης καθώς αυτό αιτιολογείται και η απόφαση αυτή του μελετητή είναι ανέλεγκτη ως εμπειρέχουσα τεχνική κρίση. Δεν θα διαφωνούσε κανείς ότι η τεχνική κρίση είναι, κατά κανόνα, ανέλεγκτη, αλλά όταν ο νόμος θέτει επακριβώς τα όρια της διακριτικής ευχέρειας του μελετητή, κατά τη γνώμη μας, δεν μπορεί να αρκεί αιτιολογία για να αλλάξουν οι νομοθετικά προβλεπόμενες προδιαγραφές των μελετών.

Το παράδοξο εν προκειμένω είναι ότι η 47/2018 από τη μία μεριά επιτρέπει από τον μελετητή παρέκκλιση από τη νομοθεσία με αιτιολογημένη -και ανέλεγκτη- κρίση ενόψει των ειδικών χαρακτηριστικών του έργου για το θέμα της ακτίνας μελέτης της περιοχής έρευνας πεδίου (από 1 χλμ. σε 500 μ.), αλλά δεν μετακινείται ούτε

χιλιοστό από τις επιταγές του Ειδικού Χωροταξικού για τις ΑΠΕ υπέρ ρύθμισης του Περιφερειακού Πλαισίου Στερεάς Ελλάδας που αφορά την ανάπτυξη ΑΣΠΗΕ ειδικά και μόνο στις περιοχές Natura 2000 της Νότιας Εύβοιας. Η ρύθμιση του Περιφερειακού Πλαισίου δεν απαγορεύει *a priori* την ανάπτυξη ΑΣΠΗΕ στη Νότια Εύβοια αλλά αποπειράται -με την απαίτηση εκπόνησης ειδικής (χωροταξικής) μελέτης- να σταθμίσει σε κλίμακα σαφώς εγγύτερα στο πεδίο από την κλίμακα του Εθνικού Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου τις συγκρούσεις σε μια περιοχή, στην οποία υπάρχει υπερσυγκέντρωση ΑΣΠΗΕ με συνεπακόλουθο κίνδυνο την ανεπίστρεπτη υποβάθμιση της οικολογικής της αξίας.

(Γ) Ο χρόνος προβολής των επιχειρημάτων των αιτούντων πιέζεται αφόρητα υπέρ των εταιριών και της Διοίκησης. Ειδικά για την επιχειρηματολογία που αφορά στις μελέτες, η 47/2018 (σκ. 40) έκρινε ότι: «... οι εν λόγω μελέτες είχαν υποβληθεί στη διαδικασία της δημόσιας διαβούλευσης, κατά την οποία μπορούσαν και έπρεπε να έχουν υποβληθεί στη Διοίκηση αντιρρήσεις όπως οι ανωτέρω, ώστε τόσο η Διοίκηση όσο και οι μελετητές να έχουν τη δυνατότητα να τις λάβουν υπόψη και, ενδεχομένως, να προβούν στις αναγκαίες ενέργειες για να διορθωθούν ενδεχόμενες πλημμέλειες στην ακολουθηθείσα διαδικασία πριν από τη σύνταξη του τελικού κειμένου των μελετών και την έκδοση της τελικής αποφάσεως περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή και λειτουργία του επιμάχου έργου ...». Είναι γνωστό ότι οι κάτοικοι, οι οικολογικές οργανώσεις, οι κινήσεις πολιτών δεν έχουν τις δυνατότητες -ούτε τεχνικές ούτε οικονομικές- να ανταποκριθούν στα ασφυκτικά χρονικά περιθώρια τα οποία τίθενται στο πλαίσιο των δημοσίων διαβούλευσεων που καλούνται να μελετηθούν και να σχολιαστούν τεκμηριωμένα, ιδιαίτερα όταν ελέγχονται μεγάλα έργα, χιλιάδες σελίδες εξειδικευμένων μελετών σε διαστήματα λίγων ημερών. Η προσέγγιση της 47/2018 (αλλά και της 1358/2018 σκ. 19), θα μπορούσε μόνο να ευσταθεί, αν η διαβούλευση διαρκούσε επαρκή χρόνο, ώστε να δοθεί ανεμπόδιστα η ευκαιρία στο ενδιαφερόμενο κοινό να υποβάλει τεκμηριωμένα σχόλια στη διοίκηση. Η διαβούλευση, με τον κυρίαρχα προσχηματικό τρόπο που γίνεται σήμερα, καθιστά μια τέτοια προσέγγιση ανεδαφική.

Αντώνης Σηφάκης

Δικηγόρος, Δ.Ν.